

FOLKEHØGSKOLEN

#4 – 2016 – ÅRGANG 112 – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

PLAYBACKTEATER
– ET MODERNE LEIRBÅL

SIDE 7

DEAR
BARACK OBAMA

SIDE 15

ELEVREKRUTTERING
– EN DUGNAD

SIDE 22

POLITIKK OG ESTETISK DANNEELSE:
KUNSTNER **MAJA S. K. RATKJE**
TAR KLARE STANDPUNKT

SIDE 18

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:

redaktor@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Øyvind Brandt, Dorte Birch, Knut Simble og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år

Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace (anyplace.no)**

Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**

Papir: Amber Graphic

Forsidefoto: **Dan Petter Neegaard**

Abonnement: 300 kr

Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 47 43 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no

www.folkehøgskoleforbundet.no

www.friluftfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 974 28 979

Leder:

Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:

Per Egil Andersen
Elverum folkehøgskule

Styremedlem:

Siri Skjerve
Nordmøre folkehøgskule

Styremedlem:

Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:

Ulf Langmo
Vefsn folkehøgskole

1. varamedlem:

Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

LEDER, ØYVIND KRABBERØD	3
PORTRETET – BERNT GUSTAVSSON	4
OBAMA OG FOLKEHØGSKOLE	7
PEDAGOGISK, PLAYBACKTEATER	8
PEDAGOGISK HVERDAG, AGDER FOLKEHØGSKOLE	12
DEAR BARACK OBAMA	14
BÆREKRAFTSMARKERING I TRONDHEIM	16
POLITIKK OG ÆSTETISK DANNELSE	18
KUNST: MUNCH + JOHNS	20
BENEDICTES METODE	21
ELEVREKRUTTERING ER EN DUGNAD	22
ETISKE UTFORDRINGER	24
NANSEN DIALOG OG FOLKEHØGSKOLENE	25
TRE KOKKER PÅ NORDMØRE FOLKEHØGSKULE	26
BØKER: DEMOKRATISK DANNELSE	28
BØKER: ANNA SETHNE OG REFORMPEDAGOGIKKEN	29
LANDET RUNDT	30
ARBEIDSRETT: ARBEIDSGIVERS RETT TIL INNSYN	32
REFLEKSJONER: RONNIE MAG LARSEN	33
DEBATT: TRENGER JEG EN MASTER TIL?	36
SENIORTREFF LOFOTEN	37
LEDER, ØYVIND BRANDT	38
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	39
NYTT FRA INFORMASJONSKONTORET	41
INTERNASJONALT UTVALG	42
BAKSIDEN: TEKST/DIKTSTAFETTEN	44

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i friluft folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen friluftfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Fagpressen **F**

MED VIND I SEILA

Det går usedvanlig godt for norsk folkehøgskole. Pr 1. august var det en økning på 2,1 prosent fra forrige år, 7131 elever har takket ja til skoleplass så langt. For frilynt folkehøgskole var framgangen på 5,2 prosent, antall søknader gikk noe ned, - 3 prosent. 3771 har sagt ja til skoleplass ved en frilynt skole, 10363 søknader har kommet inn pr 1. august. Denne framgangen kommer etter et fjorår hvor økningen var særdeles stor for skoleslaget samlet, pr 1. august, 8,2 prosent. Gjennomsnittlig var folkehøgskolene 101 prosent fulle, hvilket er ny rekord.

I løpet av 30 sommerdager har vi fått til sammen 89 ulike presseoppslag om elevtall på folkehøgskoler. Det er et fantastisk høyt tall og det meste har vært om rekordtall og fulle skoler.

Bak disse gladmeldingene er imidlertid bildet litt mer nyansert. Noen skoler som hadde en god posisjon og ikke bekymret seg så mye for rekrutteringen, opplever nå at det butter mer imot. Mens andre skoler som år etter år slet med glisne foredragssaler og internat nå er stappfulle og syder av optimisme. Av de 80 folkehøgskolene i Norge går halvparten fram, 25 prosent har en tilbakegang, mens den siste fjerdeparten har status que (-3 til + 3 prosent). Det varierer fra en framgang på 153 prosent til en tilbakegang på 59 prosent.

Noen har ment at det er usolidarisk at noen fyller skolen opp over godkjent elevtall, men det er ikke slik i praksis at en elev uten videre vil velge en annen skole. Mange søker bare én

skole og er veldig opphengt i dette. Men oppfordringen fra oss må være at skoler som blir fulle, offensivt viser til ledige plasser ved andre skoler. Dorte Birch skriver i dette nummeret om at rekrutteringsarbeidet på skolene må være en dugnad. Det samme kan vi si om det felles informasjonsarbeidet som utgår fra Folkehøgskolekontoret, men ikke glem å backe hverandre som skoler og ønske hverandre vel – midt i konkurransen.

Uansett om skoler lykkes i dag, eller er nede i en bølgedal – det viktigste er å drive god skole faglig og sosialpedagogisk. Vi kan ikke understreke nok hvor viktig det er at skolen ikke «stenger» etter undervisning klokka 15, og da i beste fall har et par stipendiater til stede og kanskje noen elevdrevne valgfag uten mentor – før en ekstern nattevakt tar over. Tilstedeværelse og aktivt sosialpedagogisk arbeid er gull verdt og essensielt for å drive god folkehøgskole! Som en engasjert rektor sa det: Vi ønsker at det skal skje noe hele tiden, og da må vi legge opp til det.

Informasjonskontoret (IF og IKF) har styrket sin bemanning. Det jobbes bredt og intenst. Gjennom sosiale medier, blogg/PR-arbeid når vi langt. Og gjennom kampanjer er vi på kino, redaksjonelle annonser, radio, sosiale medier, magasiner og mye mer. I det offentlige rommet er vi også godt tilstede gjennom ulike prosjekter som bærekraft, mentorordningen og tilbud til flyktninger. Dette har gitt oss rikelig med positive tilbakemeldinger.

Det er all grunn til å være optimister, og viktigere enn noensinne å leve opp til forventningene om å være en fruktbar dannelsesarena i skolefloraen.

Med ønske om et riktig fint skoleår!

ØYVIND KRABBERØD

– VARJE BOK HAR VARIT EN PROTEST

Första gången idéhistorikern och professorn i pedagogik, Bernt Gustavsson, hörde ordet existens var han tvungen att slå upp det. Han var tjugo år och gick allmän linje på folkhögskola. Till hösten kommer hans senaste bok som handlar om existensfilosofi. Men egentligen ses vi för att tala om något helt annat: Vad är egentligen Bildning och Kunskap?

TEKST OG FOTO: STAFFAN MYRBÄCK

Bakgrunden: Bernt Gustavsson har gått allmän linje på Stensunds folkhögskola, åtta mil söder om Stockholm. Han har arbetat som folkhögskollärare i femton år. Därefter kan titlarna stapplas på varandra: Lektor i idéhistoria och lärare på folkhögskollärarutbildningen i Linköping, professor i Pedagogik, professor i Pedagogisk filosofi, professor i Utbildning och demokrat.

Han har skrivit och gett ut ett dusintal böcker och antologier om bildning och kunskap och lett forskningsprojekt om folkbildning och folkhögskolepedagogik. Det är ingen tillfällighet när den svenske idéhistorikern och professorn i idé- och lärdoms historia, Sven-Eric Liedman, skriver om Bildning i Nationalencyklopedin, så är Bernt Gustavsson den ende nu levande svensk han refererar till. De två andra är födda i mitten av 1800-talet: Ellen Key och Hans Larsson.

När han gick i pension bestämde han sig för att åtminstone skriva tre böcker till: En om livet, en om världen och en om sig själv. Det är den om livet som kommer i höst.

LIVSFRÅGORNA

– Den boken har en lång tillkomst-historia. Intresset för existensfrågor, livsfrågor, väcktes redan när jag gick på folkhögskolan. Livsfrågorna är ju en stark motivering genom historien för folkhögskolan. Det är ju Grundtvigs tanke att du får möjlighet att orientera dig i livsfrågorna.

Vi ses i Norrköping, Bernt Gustavssons hemstad. Vi sitter på Café Tjappan, intill Campus Norrköping, en del av Linköpings universitet, där Bernt Gustavsson arbetade i många år, bland annat på Folkhögskollärarutbildningen. Det är tidig förmiddag. När vi klev in på caféet var det nästan tomt. Tre män i likadana svarta byxor och tröjor med ett firmanamn på ryggen hade rast, drack kaffe och pratade. Efter en stund reste de sig och gick. Vi blev ensamma kvar vid ett av fönsterborden.

Innan han började på Stensunds folkhögskola, 1966, tjugo år gammal, hade han arbetat som affärsbiträde och fabriksarbetare på Karosseriverkstäder i Katrineholm.

– Du vet, säger han och lutar sig fram över bordet, jag var så uppkäftig på den tiden. Mitt första jobb var som affärsbiträde i en klädesaffär. Den ägdes av en fin dam. När det kom in en grupp romer uttalade hon sig på ett sätt som var helt oacceptabelt. Så där gjorde jag mig omöjlig. På Karosseriverkstäder gjorde jag mig osams med verkarn. Han snackade skit om invandrarna så jag skällde ut honom efter noter.

VAR FICK DU DESSA VÄRDERINGAR IFRÅN?

– Det satt i huvudet. Pappa och alla mina mor- och farbröder var tvättakta socialdemokrater. En av mina morbröder var mest politisk och satt i fullmäktige. På ålderns höst jobbade han ihop med Göran Persson.

Att börja på Stensund var som en andra födelse. Han läser Sven Lindkvists *Myten om Wu-tao-tzu* och Sara Lidmans *Samtal i Hanoi* som öppnar ögonen för konsten, litteraturen och tredje världen.

– På en morgonsamling var det ett par killar som hade en föreställning. Den ena spelade Stan Getz på saxofon och den andra skrek ut texter ur *Samtal i Hanoi*. Du kan ju tänka det hur det var att möta för en 20-åring.

På Stensund möter han visserligen traditionella lärare, dvs mycket förmedlingspedagogik, men det han beskriver är engagerade lärare. Det var Doris Jansson från USA som möter honom i trappan en morgon och säger: «Bernt, du måste läsa mer.» Han frågar vad han ska läsa och hon slår teatraliskt ut med armen och säger: «Allt!» Och det var Torwald Wermelin, författare, programledare i radio och förgrundsgestalt inom svensk scouting och friluftsliv som en kväll, när Bernt Gustavsson satt i skolans bibliotek, kom in och frågade: «Vad läser du pojke?»

– Jag visade honom. «Kom», sa han och så gick vi runt i hela biblioteket. Han visade mig böcker och sa: «Det här

och det här, det ska du läsa.» Jag bara sög i mig.

PROGRESSIV FOLKHÖGSKOLA

Efter Stensund gick han alla vuxenutbildningsformer som fanns, Statens skola för vuxna, Komvux och sedan in på universitetet där han läste historia, litteratur, filosofi med sikte på att bli lärare på folkhögskola. År 1975 gick han folkhögskollärarutbildningen.

– Året efter fick jag jobb direkt, på Marieborgs folkhögskola i Norrköping.

Och det är här han första gången får kontakt med den motsättning som ska följa honom genom alla hans böcker – de olika synsätten på bildning, kunskap och pedagogik. I mitten av sjuttioalet slår Paulo Freire igenom och får ett stort inflytande på folkhögskollärarna som var med i den nystartade rörelsen *Progressiv folkhögskola*, som var en reaktion mot förmedlingspedagogiken, där läraren och stoffet hade huvudrollen och eleven skulle lyssna och suga i sig. Progressiv var en pedagogisk rörelse med inriktning på självstyrt lärande med den studerande i centrum och en inriktning mot mer fritt upplagda studier.

Men det gick för långt menar Bernt Gustavsson. Det blev för stor betoning på att allt skulle utgå från deltagaren, vilket ledde till en motreaktion från en annan folkhögskollärare, Arne Helldén, som startade föreningen Kunskap i Skolan. Han var tidigare lärare på Medlefors folkhögskola i Skellefteå i norra Sverige och metodiklektor på folkhögskollärarutbildningen i Linköping.

– Jag var kompis med Arne och med på första mötet men gick ur direkt. Det här var ju gammal förmedlingspedagogik och i mina ögon väldigt auktoritärt. Men det leder till att jag lever med den här motsättningen, mellan progressivismen och förmedlingspedagogiken.

MISSTAG

I Nationalencyklopedin beskriver Sven-Eric Liedman motsättningen så här:

«Det har länge funnits två dominerande uppfattningar om kunskap och skola. Enligt den ena, som kallats den progressiva, måste varje kunskap sättas i samband med den enskilda eleven och dennes erfarenhet och intresse. Den subjektiva komponenten betonas. Enligt den motsatta uppfattningen skall kunskaper betraktas som objektiva storheter, vilka elever och studenter oavsett bakgrund och motivation skall tillägna sig. Renodlade synes båda dessa uppfattningar ohållbara.»

Men för Bernt Gustavsson blev motsättningen fruktbar. Han såg en tredje möjlighet genom studier i begreppet bildning, som upphävde motsättningen. I sina böcker återkommer han till en liknelse: Resan. Utfärd och Hemkomst. Odyssees företar en resa, får nya erfarenheter och återvänder, förändrad och inte längre densamma.

– Det progressivismen misslyckas med är att öppna tillräckligt mycket för det nya, främmande och annorlunda. Man stannar i det bekanta för mycket. Förmedlingspedagogikens misstag är att bara servera kunskap utan någon relation till den elev eller människa som tar emot den. Resan är ju en bild. Du är hemma. Sen far du ut och öppnar för nya erfarenheter, metaforiskt. En god folkhögskollärare börjar alltid där folk befinner sig, i deras egen upplevelse och tolkning av världen.

Bernt Gustavssons egen resa är ju egentligen en sinnebild av hans syn på bildningen. Den började i hans egna erfarenheter och fick med lärarnas hjälp möta det främmande, vilket förändrade honom. År 1993 gör han en resa som både gör honom chockad och fördjupar hans syn på bildning.

ELITISTISK MÄNNISKOSYN

– Jag reste till Sydafrika. Jag var på sätt och vis förberedd men ändå var det fullständigt chockartat. Hur kunde det finnas sådana jävla orättvisor!

Sedan dess har Sydafrika varit hans andra hem. Här kommer han i kontakt med ett sydafrikanskt bildnings-

begrepp, *ubuntu*, som leder till ett forskningsprojekt där han jämför med ett han själv ofta återkommer till, det aristoteliska *praktisk klokhet*. I sin bok *Kunskapsfilosofi* skriver han:

«I Sydafrika har jag ofta frågat vem som i en by eller annan gemenskap anses klok, eller representerar det afrikanska begreppet *ubuntu*. Ofta får man svaret genom att den tillfrågade pekar bort mot ett hus eller en hydda. Där sitter den, ibland en kvinna, ibland en man, som folk går och frågar om kloka råd.»

– Bildning för de allra flesta är ungefär sinnebilden med en Horace Engdal som åker till de stora städerna i Europa och säger att om du träffar en spränglärd person blir du så imponerad att du vill vara som han. Det är en elitistisk människosyn och en massmedial föreställning av vad bildning är.

Synen på bildningen hänger intimt samman med synen på kunskap. År 1997 genomförde regeringen i Sverige Kunskapslyftet. Bernt Gustavsson var mycket kritisk mot dess ekonomistiska och ensidiga syn på kunskap. Livslångt lärande handlar mest om, då som nu, att vara anställningsbar. I protest skrev han två böcker om kunskap: *Kunskapsfilosofi* och *Vad är kunskap?*

– Människan reducerades till «human capital», kunskap till en vara på marknaden och förlorade sina demokratiska och humanistiska dimensioner. Det jag försöker säga är att det finns tre former av kunskap: Det är praktiska kunskaper som i hantverksyrkena eller att du blir en skicklig forskare genom att träna dig i vetenskaplighet. Sedan har du den vetenskapliga kunskapen i olika former: Naturvetenskap, samhällsvetenskap, humanvetenskap etc. Slutligen har du den praktiska klokheten som har med människan som social varelse att göra, att utveckla ett gott omdöme. Du behöver alla tre.

BILDNINGEN SOM EN RESA

I Folkbildningspropositionen och Folkbildningsrådets folkbildningspolitiska dokument *Vägval & Vilja*

menar han att synen på bildning är för smalt. Där ligger tyngdpunkten på att utveckla demokratiskt ansvariga samhällsmedborgare. Men det är bara halva svaret på vad bildningen är:

– Det är att se bildningen som en resa, en fri process, där människan lär sig något som inte är på förhand givet. Hela folkbildningstraditionen bygger på en skillnad mellan lärdom och bildning – om du läser Ellen Key, som säger att bildning är det du har kvar när du har glömt allt du lärt. Det gäller att hitta varje människas utgångspunkt, oavsett var man kommer ifrån eller vad man har för förutsättningar.

Bernt Gustavsson har lett flera forskningsprojekt, bland annat Folkhögskolans praktiker i förändring (Studentlitteratur) och den senaste: *Nyttan med Folklig bildning* (Nordic Academic Press), där han konkret vill förändra och vidga synen på nytta och visa hur folkbildningen skapar nytta och värden som är bra för hela samhället.

Här handlar det återigen om en djupare syn på bildning och kunskap och att bildade människor är nyttiga för samhället, som de livskloka männen och kvinnorna i de sydafrikanska byarna. Det finns ingen motsättning mellan utbildning och bildning. Bildningen finns också i utbildningen. Och tvärtom. Han lutar sitt tänkande mot den indiske

nobelpristagaren i ekonomi, Amartya Sen och den amerikanske filosofen Martha Nussbaum. Båda talar om nytta i termer av människans förmågor eller kapaciteter. Istället för att se till att människor har en viss mängd pengar eller andra varor bör staten bry sig om vad människor kan göra, vad de har förmåga till. Både Martha Nussbaum och Amartya Sen är, liksom Bernt Gustavsson, aristoteliker.

VAD ÄR DET MED ARISTOTELES?

– Framför allt är det tanken att alla människor besitter en potential som kan utvecklas under goda förutsättningar. I ett gott samhälle är lycka att få utveckla sina potentialer. För flertalet utilitarister ligger fokus på lustupplevelsen eller människors egna preferenser. För en aristoteliker betyder lycka att få utveckla sin potential. Det är en ganska enkel tanke som Amartya Sen och Martha Nussbaum och många andra använder för att utveckla demokratisk utbildning. I Sverige är den lite främmande. Men i folkhögskoletraditionen lever fortfarande den här humanistiska och demokratiska tanken, trots allt.

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigrud Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Willy Aagre skrev om legenden Anna Sethne. Øyvind Krabberød gravde i Nils Christies tankegods rundt pedagogikk, mens Synne Platander nå gir et innblikk i playbackteater – et moderne leirbål.

PLAYBACKTEATER – ET MODERNE LEIRBÅL

Et sted i grenselandet mellom teater, pedagogikk, personlig utvikling og sosial aktivisme, finner vi et globalt voksende teaterfenomen som løfter fram personlige fortellinger og gir dem en plass i fellesskapet.

AV SYNNE PLATANDER

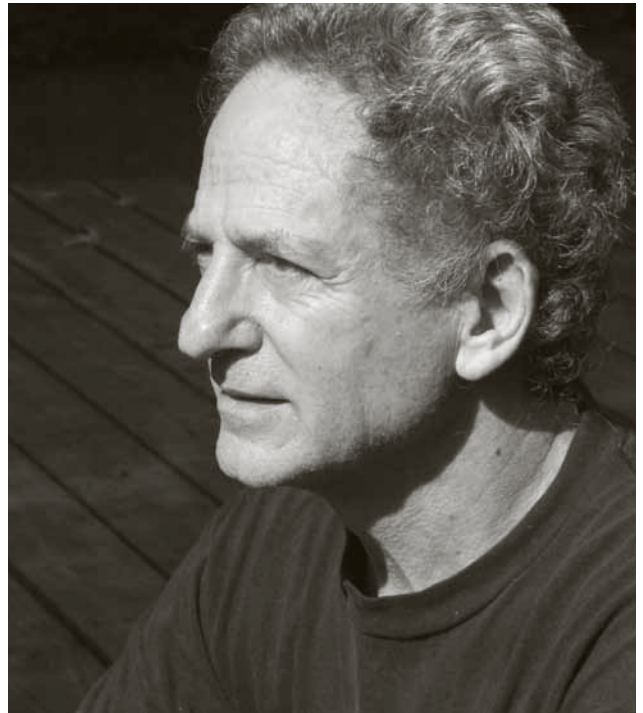
Se for deg at du har opplevd noe viktig eller spennende, noe som overrasket deg, beveget deg, inspirerte deg, opprørte eller skremte deg, noe som gledet deg eller kanskje gjorde deg sint og forbannet. Du får fortelle din historie til mennesker som lytter oppmerksomt. I neste øyeblikk kan du lene deg tilbake og få se din opplevelse spilt ut på en scene av en gruppe improvisasjonsskuespillere som med bevegelse, musikk, ord og poetiske uttrykk gjenspeiler og beriker din historie. Etterpå går ordet tilbake til deg; Var det slik det var? Kjente du deg igjen? Kanskje gjorde du det, og du ler hjertelig eller er til og med rørt til tårer. Kanskje var det noe som manglet, og du får kommentere dette og legge til. Så går turen videre til neste person som har en fortelling, en opplevelse eller erfaring de vil dele. Nå er du igjen én blant publikum som lytter, ser og opplever andres fortellinger. Din egen historie har blitt en tråd i veven av fortellinger som sammen utgjør forestillingens dramaturgi.

GLOBAL TEATERBEVEGELSE

I playbackteater inviteres publikum til å dele autentiske fortellinger fra virkeligheten, for i neste øyeblikk å se historiene spilt ut på scenen som improvisert teater; «We play back your story». Det som startet som et lokalt teatereksperiment i Upstate New York i 1975, har på 40 år utviklet seg til å bli en verdensomspennende teaterbevegelse med over 600 aktive grupper i rundt 60 land, både amatører og profesjonelle, som engasjerer seg i å skape kreative og respektfulle møteplasser der erfaringer deles, perspektiv synliggjøres og ulike stemmer blir hørt.

BAKGRUNN

Da Jonathan Fox begynte å eksperimentere med dette i USA på 70-tallet, sammen med sin kone Jo Salas og noen andre musikk- og teatervenner, var det ut fra et genuint ønske om å skape noe nytt og meningsfullt, men også som en stille pro-

Jonathan Fox

test mot det etablerte samfunnets krav om status og forfinet perfektjonisme. De var nysgjerrige på hvordan man kunne skape et teater som var enkelt og levende, i stil med teaterets opprinnelse knyttet til muntlig historiefortelling rundt leirbålet ved mørkets frembrudd. Fox hadde studert teater, språk og muntlige fortellertradisjoner i USA og New Zealand, og han hadde tilbragt to år i Nepal som frivillig freds-korpsarbeider. Sammen med sine teatervenner ville han nå undersøke hvordan man kunne gjøre vanlige menneskers historier interessante på scenen gjennom improvisasjon. Hvordan finne gode uttrykksformer som kunne tåle improvisasjonens ufullkommenheter og likevel være virkningsfulle? Han så for seg «citizen actors in towns and cities everywhere, acting out the stories of their people».

Gruppen, som senere fikk navnet The Original Playback Theatre Company, oppdaget raskt at det å speile personlige fortellinger var både morsomt og givende. Samtidig fikk de kjenne på at det også kunne vekke sterke følelser både hos publikum og aktørene. Det gjaldt ikke bare å være kreative improvisatører, man trengte også en viss selvinnsikt og kunnskap om menneskesinnet og gruppers dynamikk.

PSYKODRAMA OG SPONTANITET

Fox utdannet seg i psykodrama hos Zerka og J.L. Moreno. Han erfarte at det ga ham en større tyngde og trygghet i forhold til å møte alle typer historier og forstå kompleksiteten i mellommenneskelige prosesser. Gjennom Morenos teorier fikk han også en fordypet forståelse for improvisasjonens

«Det som startet som et lokalt teatereksperiment i Upstate New York i 1975, har på 40 år utviklet seg til å bli en verdensomspennende teaterbevegelse»

Jo Salas

utgangspunkt – spontaniteten. Moreno skiller på spontanitet og impulsivitet, og beskriver spontanitet som evnen til å møte både kjente og ukjente situasjoner med en ny, og adekvat respons. Både spontanitet og impulsivitet springer ut av vår kreativitet, men impulsiviteten tar ikke hensyn til hva som er adekvat i den gitte sammenhengen. I den andre enden av kreativitetsskalaen finner vi rigiditet, dvs. manglende evne og vilje til å være fleksibel og tenke nytt. Spontaniteten er både kreativ og passende, og en forutsetning for all god improvisasjon.

DRAMAPEDAGOGISKE INFLUENSER

Også andre pedagogiske og kunstneriske strømninger i tiden inspirerte Fox og playbackgruppen i deres teaterarbeid. Ikke minst dramapedagogikken som vokste fram i England gjennom arbeidet til bl.a. Peter Slade og Brian Way, som verdsatte en kollektiv skapende og inkluderende prosess fremfor manuskriptbaserte forestillinger der noen få «stjerner» fikk lyse. Selv om dramapedagogikkens prinsipper først og fremst var utviklet med tanke på barns kreativitet og identitetsutvikling, var de helt i tråd med Fox' ideer om ikke-hierarkiske strukturer og enkle, folkelige uttrykk.

EKSPERIMENTELLE TEATERGRUPPER

Fox var også inspirert av 70-tallets mange eksperimentelle teatergrupper. Det nye teateret skulle utfordre, involverte og

«De var særlig opptatt av å kunne nå ut til og inkludere stemmer som ikke så ofte blir hørt»

berøre, og tok avstand til det etablerte teaterets formspråk og hierarkiske strukturer. I jakten på transformerende opplevelser og ekte møter var mange opptatt av å bryte ned det etablerte skillet mellom scene og sal, den såkalte «fjerde veggen». Ofte tok man forestillingene ut av teaterrommet, til steder man vanligvis ikke spilte teater. I stedet for at folk måtte komme til teateret for å oppleve kultur, skulle kulturen nå ut til folket. Community Theatre var et voksende fenomen i tiden, med sitt store engasjement for sosial utvikling i lokalsamfunnet; teater av folket, med folket og for folket.

FRIGJØRENDE PEDAGOGIKK

Allerede fra start bar The Original Playback Theatre Company preg av et sterkt sosialt engasjement. De hentet mye inspirasjon fra den brasilianske pedagogen Paulo Freires tanker om *De undertryktes pedagogikk*, eller frigjørende pedagogikk. Mens Augusto Boal utviklet sitt arbeid med Theatre of the Oppressed i Brasil, jobbet Fox og hans teatergruppe med å utforske mulighetene for å bruke teateret til å gi stemme til ulike menneskers og gruppers historier. De var særlig opptatt av å kunne nå ut til og inkludere stemmer som ikke så ofte blir hørt. Med sitt playbackteater manifesterte de en ikke-hierarkisk og likeverdig tilnærming til kultur, i det de valgte å lytte til og speile publikums egne historier fremfor å formidle ferdig regisserte budskap. Fox henviser bl.a. til Freires konsept om kritisk bevissthet når han argumenterer for at det er først når vi har en fornemmelse av vår egen historie, at det er mulig å oppnå virkelig forandring.

Lignende tanker er sterkt forankret i playbackteaterverden også i dag. Mange grupper er opptatt av å nå ut til såkalt svake eller marginaliserte målgrupper, som for eksempel vanskeligstilte ungdom, flyktninger, barnehjemsbarn, eldre eller handikappede. Særlig i land som har hatt eller har begrenset ytringsfrihet, har playbackteater for mange blitt en viktig form for sosial og politisk aktivisme.

NARRATIVITET, IDENTITET OG MENINGSSKAPING

Playbackteater er en kunstform, men selv om den estetiske dimensjonen er vesentlig, er kunstnerisk perfeksjonisme

«Fokus er verken å problematisere en historie eller løse et problem, men å la seg berike av en større virkelighet enn sin egen»

ikke et mål. Det overordnede målet er snarere å skape et respektfullt rom der alle historier kan få komme til uttrykk og ulike stemmer bli hørt. Som improvisasjonsteater har playbackteater noe til felles med andre interaktive teaterformer, som Boals forumteater, Spolins og Johnstones Improvisasjonsteater og Morenos psykodrama, men slektskapet med muntlige fortellertradisjoner er kanskje enda større. Det er gjennom de personlige fortellingene ulike stemmer og virkeligheter kommer til uttrykk, og det narrative bidrar til å gi form og mening til det vi hører.

I følge bl.a. psykologen og forskeren Jerome Bruner er det bare i det narrative modus man kan konstruere en identitet og finne en plass i sin egen kultur. Nettopp her tror jeg playbackteater kan bidra med noe viktig i dagens sekulariserte samfunn, der verden av mange oppleves som forholdsvis kaotisk og usammenhengende. Gjennom å kle våre erfaringer i ord, kan det vi opplever bli mer sammenhengende og meningsfullt. Gjennom å fortelle våre historier og møtes i fortellingene, får vi en mulighet til å bedre forstå oss og omfatte oss selv, de andre og omgivelsene vi befinner oss i.

Fokus er verken å problematisere en historie eller løse et problem, men å la seg berike av en større virkelighet enn sin egen. Denne utvidelsen av perspektiv skjer både i det vi lytter til fortellingen første gang, og i det det kunstneriske uttrykket tar form på scenen. I den delte estetiske opplevelsen oppstår en unik samskapning av mening, der hver og en tolker historien ut fra sine egne forutsetninger, og samtidig er en del av en større helhetlig opplevelse.

I playbackteater er det den subjektive virkeligheten som er i fokus, og når den subjektive virkeligheten tar plass på scenen, skjer det noe med kollektivet. Å bli lyttet til og speilet med respektfull oppmerksomhet gjør noe både med den som forteller og de som lytter. Vi trener våre «empatiske muskler» og vår evne til å være tilstede for hverandre i et felles skapende øyeblikk.

ULIKE MÅLGRUPPER

I mitt arbeid som pedagog og prosessleder har jeg fått mange muligheter til å ta playbackteater ut fra det tradisjonelle teaterrommet og inn i sammenhenger der det finnes viktige historier å fortelle: På skoler og arbeidsplasser, i kommuner, i næringslivet og i frivillige organisasjoner. Jeg har jobbet med ungdommer og voksne, nordmenn og innvandrere, lærere og elever, toppledere og servicemedarbeidere, foreldre og barn,

folkehøyskoledeltakere, prosessledere, IT-sjefer, NAV-ansatte, selgere, psykologer, helsepersonell, kriseteam og flere andre målgrupper. Igjen og igjen slås jeg av kraften i hva fokusert lytting til personlige opplevelser gjør med fellesskapet.

Da jeg som relativt nyutdannet drama- og teaterpedagog fikk jobb på en folkehøyskole i Stockholm, introduserte jeg playbackteater for dramaklassen. På skolens fellesarrangementer fikk deltakerne mulighet til å prøve det ut i praksis. Mine kollegaer visste lite om hva de skulle forvente, og etter forestillingen kom en av lærerne bort til meg med et stort smil og utbrøt: «Det HÅR var verkligen i folkbildningens anda!» Jeg var selv ny som folkehøyskolelærer, og etterpå har jeg tenkt mye på hva som lå i denne responsen fra min kollega. Jeg antar at han refererte til den demokratiske, involverende og undersøkende tilnærmingen vi hadde til publikum, og kanskje den gode følelsen av fellesskap som oppsto i rommet. Forestillingen var ikke en presentasjon, heller ikke bare underholdning. Det var en aktiv og undersøkende dialog.

KONTEKST OG RELEVANS

Playbackteater kan utøves av amatører og profesjonelle, og vil alltid inneholde en blanding av kunstneriske uttrykk (*art*), en «rituell» innramming (ritual) og sosial samhandling (*social interaction*). Disse tre komponentene vil nødvendigvis vektlegges forskjellig avhengig av kontekst, men alle tre er nødvendige for at prosessen skal fungere. Når en playbackgruppe inviterer til en åpen forestilling, vil det sceniske være i fokus og man utnytter med glede teaterrommets estetiske og dramaturgiske muligheter. Som dialog-verktøy på en konferanse kan det være en fordel å tone ned noen av de teatrale virkemidlene og i større grad vektlegge den «vanlige» samtalen, for å raskere senke terskelen for å medvirke. I en workshop vil det pedagogiske og mellommenneskelige være det overordnede, selv om fokus tilsynelatende er på å lære et nytt scenisk uttrykk.

Hvilke fortellinger som blir viktige og betydningsbærende skiller seg også fra kontekst til kontekst. På en arbeidsplass eller en konferanse inviterer vi til historier som angår arbeidsfellesskapet. Det kan handle om gleder og utfordringer i jobben, tanker om pågående endringsprosesser eller egne erfaringer knyttet til temaet for arrangementet. Publikum deler fra sine profesjonelle roller. Det blir personlig, men ikke privat. I andre sammenhenger er det relevant å dele opplevelser også

fra den private sfæren. Som da vi spilte for nye landsmenn på en Voksenopplæring og de fikk dele historier om sine språklige og kulturelle utfordringer i møtet med Norge, eller på medlemsmøte for en foreldreforening for foreldre med utviklingshemmede barn. Her møtes publikum i andre roller enn de profesjonelle.

I mine år i Stockholm var jeg i perioder gjestelærer på Fryshusets teaterlinje. Ungdommene der var ivrige, utålmodige og flere hadde vanskelig for å sitte stille lenge nok til at jeg fikk gitt mine instruksjoner så grundig som jeg ønsket. Ikke minst var de ivrige etter å fortelle. Selv om jeg fra mitt perspektiv så at elevene slurvet med ritualene i oppspillet og tenderte til å spille historiene litt overfladisk og forsert, ga elevene uttrykk for at det var «så himla skönt att få prata till punkt, att få berättat färdigt medan alla lyssnade». Det sa meg mye om hvor viktig den fokuserte lyttingen er, og at det ikke er en selvfølge å få formulere seg ferdig i sin egen takt.

BORTENFOR ORDENE

Fokusert lytting er på ingen måte unikt for playbackteater. Aktiv lytting er et virkningsfullt og relativt vanlig verktøy i sammenhenger der man ønsker å oppnå samarbeid, utvikling og felles forståelse. Så hvorfor ikke bare fortelle og lytte til hverandre? Hvorfor lage teater av det? Fordi levende teater, liksom annen levende kunst, evner å berøre bortenfor ordene. Den estetiske dimensjonen, enten den finner sted i et dramaforløp i et klasserom eller på en teaterscene, gir liv til våre indre forestillinger og bygger en bro mellom tanker og følelser. En god dramatisering løfter det hverdagslige til en forhøyet, fortettet opplevelse som åpner et indre rom av resonans. I det estetiske rom blir vi selv medskaper, og opplevelsen blir en slags umiddelbar sanselig refleksjon i møtet med et kunstnerisk uttrykk her og nå.

FRITT OG FRIVILLIG

Noen mennesker forteller gjerne både ofte og lenge. Andre er mer introverte og foretrekker å holde seg mer anonym i en setting med mange mennesker. Det er spill-leders (conductors) oppgave å prøve å balansere bidragene og sørge for både at forestillingens rammer og sceniske ritualer blir ivaretatt, og at ulike fortellere kommer til orde. Enten du velger å fortelle selv eller «bare» være publikum i en playbackteaterforestilling, vil det du ser og hører sannsynligvis vekke resonans i noen av dine egne historier. Publikums bidrag er som vi har sett helt avgjørende for at en forestilling skal kunne gjennomføres. Likevel er det viktig at du som publikum ikke føler deg presset til å bidra. Det som deles bør springe ut fra en egen lyst til å fortelle, ikke presses fram for å tilfredsstille teatergruppen eller øvrig publikum. Kunsten er å involvere, engasjere og vekke den iboende fortellerlysten som vi ellers kanskje bare opplever i gode venners lag. Rundt kaffebordet eller på

puben forteller vi gjerne spontant og entusiastisk om det vi har opplevd, enten fordi vi trenger å sette ord på våre opplevelser og brenner etter å fortelle, eller rett og slett fordi vi har lyst til å være en del av fellesskapet.

I playbackteater utvider vi fortellersirklene og tilfører fortellingene en rituell og estetisk dimensjon. På den måten blir den enkeltes fortelling en del av en felles opplevelse og en større fortelling; fortellingen om hva det vil si å være menneske i verden i dag.

SYNNE PLATANDER – Cand. philol. med hovedfag i drama og teater. Accredited playback theatre trainer. Erfaren kursholder og prosessleder. Tidligere folkehøgskolelærer, jobber nå som lektor på Voksenopplæringen for Øvre Romerike. Grunnlegger av Teater X i Stockholm og daglig leder av Skandinavisk Playbackteater Studio.
splatander@me.com

INTERESSERT I KURS I PLAYBACKTEATER

Folkehøgskoleforbundet er i kontakt med Synne Benedicte og Jan Platander om mulighetene for kurs i Playback teater brukt i teater- og integreringsarbeid på folkehøgskoler. Om ikke før så i folkehøgskoleuka i andre uka av august i 2017. Er det stor utålmodighet og pågang, kan vi vurdere et kurs tidligere. Interesserte bes kontakte Øyvind Brandt: ob@folkehøgskole.no

SERIE: PEDAGOGISK HVERDAG – REFLEKSJONER

AGDER FOLKEHØGSKOLE NORWEGIAN LANGUAGE & CULTURE

Agder Folkehøgskole har en lang historie med internasjonale elever ved skolen. Det startet med båtflyktninger fra Vietnam på 80 tallet og senere ble det startet opp et asylmottak. Denne aktiviteten ble grunnlaget for linja Norsk for utlendinger i 1994 som endret seg til Internasjonal linje i 1996. Agder folkehøgskole var også med på å etablere en folkehøgskole i Minsk i Hviterussland i 1989.

AV LÆRER MARIANNE HØYLAND-EICHLER

Maleworkshop i naustet på Ryvingen fyr sammen med Kunst. Foto: Marianne Høyland-Eichler

LUKKET GRUPPE

Integrering og språk er linjas hovedmål og i 2015 endret linja navn til *Norwegian Language & Culture* (NLC). Dette er en klasse som er mye på skolen, derfor skal Agder være et godt sted å være gjennom et helt år. Med mange forskjellige kulturer blir det å respektere hverandre helt sentralt. Vi jobber kontinuerlig for et godt klassemiljø samtidig som elevene skal integreres sammen med de andre elevene på skolen. Utfordringen har tidligere vært at de internasjonale elevene ofte har blitt en lukket gruppe for seg, på tross av gode valgfagtilbud og lørdagsseminar. For at disse elevene skal bli integrert, finnes nå faste «møteplasser» for linja gjennom uka og året. Her får de internasjonale elevene muligheten til å bli kjent med de fleste av de norske elevene og personalet. Forskjellige aktiviteter som dette skaper tillit og vennskap mellom elevene på tvers av linjene som igjen er med på å skape en trygg omgivelse for hver enkelt av dem. Det er lettere for mange – ikke bare de internasjonale – å mestre sosialt når det åpnes opp for å møtes i mindre grupper.

Utenom klasseromsundervisning har den internasjonale klassen følgende opplegg som gjør at de knytter seg til flere kontakter fra skolestart av:

Fadderordning: Hver elev får en frivillig fadder fra første uke. Fadderer blir gjort oppmerksom på å ta vare på den internasjonale eleven ved måltider, fellessamlinger, praktiske gjøremål og generell sosialisering på fritiden. Å komme fra andre siden av jordkloden til matsalen på en folkehøgskole kan skremme vettet av de fleste! Da er det godt å ha en medelev som følger opp.

Lyttevenn: Et møte over en kopp te og ei bok eller avis, 1–2 ganger i uka gjennom året med en fast, frivillig lyttevenn. Lyttevennen kan lese for eleven eller lytte til eleven ved høytlesning.

Språktrening: 2 timers obligatorisk valgfag for de internasjonale elevene sammen med norske elever. Muntlige øvelser i par, deretter pause med te, kakao og kake. Den siste timen er med brettspill. Dette er et veldig populært valgfag, der de internasjonale elevene selv har ansvar for mat og servering. Kakelukta som sprer seg i gangene hver tirsdagsettermiddag bidrar sterkt til rekrutteringen!

«Å komme fra andre siden av jordkloden til matsalen på en folkehøgskole kan skremme vettet av de fleste!»

NLC og kunstklassen sammen på tur til Ryvingen fyr. Foto: Marianne Høyland-Eichler

Internasjonal mat: Valgfag for de internasjonale hvor også matinteresserte nordmenn kan bli med. En kveld i måneden lager denne gruppa mat til hele skolen. En elev velger en rett, stort sett en middagsrett fra sitt hjemland. Gruppa hjelper til med å forberede maten med en ansatt fra kjøkkenpersonalet og elevene presenterer maten for alle til kveldsmat.

Egne valgfag: Noen av de internasjonale elevene har ferdigheter og interesser som de ønsker å lære videre til de andre elevene på skolen, som f.eks. språk, søm, eller andre aktiviteter de interesser seg spesielt for. Dette gjøres ved at den aktuelle eleven får pedagogisk oppfølging av sin hovedlærer til å gjennomføre undervisningen. Elevene får ikke betalt for dette, men får det dokumentert på vitnemålet.

Åpent klasserom: De internasjonale elevene er mer på skolen enn de norske. De har derfor en avdeling med klasserom, stue, bibliotek, studierom og et lite tekjøkken. Det internasjonale klasserommet er et sosialt og hyggelig sted. De norske elevene synes det er spennende og interessant med unge fra andre land og kommer gjerne innom klasserommet for en prat. Det er også et «lett» sted å komme til, ettersom man i egenskap av å være norsk allerede er en ressurs. Å oppleve at man kan være til hjelp for andre gir en god følelse av mestring for de fleste.

Sosialt mål: NLC har som mål å gjøre minst en felles aktivitet med hver enkelt linje på skolen slik at elevene har muligheten til å bli bedre kjent med de andre klassene på en mindre arena. Det kan være felles reiser, aktiviteter, måltider, konserter, teater osv. Dette skaper samhold og gir god kjemi mellom elevene på tvers av linjene. I fjor var NLC blant annet i Berlin med Jazz, Film og Kunst, hadde haiketur med Foto, klatret med Reiseliv og dro på tur til Utsira med Friluftsliv.

UTENFOR KOMFORTSONEN

Søknader til denne linja kommer ofte veldig tidlig i løpet av året og på vårparten lages det en privat facebookside for den nye klassen. Alle presenterer seg for sine fremtidige klassekamerater og ofte kommer det opp spørsmål om reisen til Norge, pakking, turer, internatet, wifi, mat og reiser. Nesten alle skal reise langt bort fra familie og venner og det er mye gru-gledning. Elevene blir venner på facebook og har dermed muligheten til å følge hverandre en tid før man møtes i Norge. Det er også her i dialogene man finner ut av om de har spesielle interesser og ønsker for oppholdet i Norge. Noen er musikalske, andre liker sport, de fleste ønsker seg nordlys & hundesledeskjøring, andre igjen er fiskegærne – kjekt å vite når man planlegger året man har foran seg. Slike interesser integreres ofte inn i norskundervisningen og på reisene. På denne måten får også elevene satt sitt preg på innhold og form i årsplanen. Når det er sagt, etterstrebtes det alltid et lite opphold utenfor komfortsonen i blant og det være seg enten i operaen, laser tag eller sove under åpen himmel. Slikt vokser man på. De som ikke kan svømme eller sykle når de kommer til skolen får tilbud om å lære seg det.

PLANLEGGING EN UTFORDRING

Å planlegge norskundervisningen er en utfordring. Elevene som kommer stiller med forskjellige utgangspunkt og engelsk kunnskapene varierer. Alle skal få undervisning på sitt nivå, men det krever forarbeid og tar tid. Etter mye positiv omtale av suggestopedi-metoden meldte jeg meg på suggestopedi kurs 1 på Elverum folkehøgskole i sommer med Anna Cramér. Det var et innholdsrikt kurs som ga inspirasjon og det var befriende å høre om de positive erfaringene til norsklærer Susan Ege Andersen ved skolen. Kort fortalt er suggestopedi en metode man bruker i språkopplæring hvor man bruker alle sansene sine. Det er en morsom måte å lære et språk på, med sang, spill og høytlesning sammen. Denne høsten er klassen full med 16 elever, derav to flyktninger. Med bruk av suggestopedi i undervisningen vil forhåpentligvis innlæringen av norsk ha både samlede og lærernde effekt på alle i klassen.

DYPERE INNSIKT

Hovedmålet til Agder folkehøgskole er at alle skal oppleve dypere innsikt, større engasjement og få en bredere horisont gjennom skoleåret. Slike mål krever ofte at man må bli bedre kjent med seg selv og som vi alle vet er ikke det alltid like lett. I Norge oppfordres man til å tenke kritisk. Vi blir lært at det ikke alltid finnes *én* sannhet – men ofte flere – og mye er relativt. Det å komme til en frilynt folkehøgskole med verdier fra andre politiske og religiøse tradisjoner kan by på utfordringer for de internasjonale elevene. Mange kommer fra

«Alle skal få undervisning på sitt nivå, men det krever forarbeid og tar tid»

land med store forskjeller i samfunnet og andre sosiale koder enn hva vi er vant med her i Norden. Gjennom elevsamtaler tidlig i året kartlegges elevens utfordringer og sammen konkretiserer vi de personlige målene som eleven ofte har for folkehøgskoleåret.

Det er viktig at eleven tidlig tar ansvar ved å komme til undervisningen hver dag og blir bevisst på hvor viktig det er for fellesskapet at alle stiller opp. Nettopp ved å være, oppleve og å lære sammen, gjør at man utvikler evnen til samarbeid og omsorg for hverandre samtidig som man blir konfrontert med egne holdninger. I klassen brukes det derfor mye tid på å sammenligne ulike samfunn opp mot det norske, og gjennom disse diskusjonene utvides den kulturelle og sosiale horisonten. Ikke alltid er vi enige og kanskje blir vi aldri det. *Norwegian Language and Culture* beriker fellesskapet på Agder ved å gi innblikk i andre kulturer og tankesett som de fleste ikke før har møtt.

«Du blir aldrig färdig, och det är som det skall»

ROMANSKA BÅGAR. TOMAS TRANSTRÖMER

MARIANNE HØYLAND-EICHLER (43) har en master i textile crafts fra Goldsmiths College i London og bl.a. PPU fra UiA. Erfaring som norsklærer fra Tyskland, videregående skole og Kulturskolen. Linjeleder ved *Norwegian Language and Culture* ved Agder Folkehøgskole siden 2014.

FOTO: ADRIAN CASTILLO LANGSTRAND

SUGGESTOPEDI eller Lozanov-metoden som den også kalles, er en språkinnlæringsmetode som er utviklet av den bulgarske psykiateren og hjerneforskeren Georgi Lozanov på 70-tallet. Metoden er mest brukt til innføring av fremmedspråk og baserer seg på teknikker hvor man bruker musikk, sang, kunst, spill, muntlige repetisjon og lek som variasjon i undervisningen.

President Barack Obama
1600 Pennsylvania Ave NW
Washington, DC 20500
USA

Hønefoss, May 18th 2016

Dear Mr. President,

Thank you so much for your kind words about Grundtvig and the folk high schools in the Nordic Countries at the White House State Dinner for the Nordic leaders of state.

It is my privilege to be the principal of Ringerike folkehøgskole, a very modern secular school in the old traditions of Grundtvig. We are situated 57 km north west of Oslo, Norway. Our majors are Global Solidarity, Design & Fashion, Visual Arts, Sports and Outdoor Activities, Stand Up & Comedy, Musical, Dance and New in Norway (a major for young single refugees). All our students take an active part in volunteer work in the local community such as helping refugees to learn Norwegian, dance classes for mentally disabled, winter sports for physical disabled, art classes, perform musicals for children and comedy classes.

The Norwegian newspapers have mentioned that your oldest daughter, Malia, is taking a gap year. Perhaps a year at Ringerike folkehøgskole would be a unique way to spend a year abroad, learning about a new culture in a very special school.

Malia would live in a dormitory sharing a room with another female student. In addition to her main study she would take part in practical chores, sing in the school choir, do physical training and outdoor life in the beautiful Norwegian nature, choose from more than 20 electives and arrange shows and events with her fellow students. We have a very dedicated staff of 25 who are hands on with our 115 students, age 18-20.

Our students left school last week and in the end of year evaluation they rated the satisfaction and well being at 5,78 out of possible highest score of six.

We would be more than happy to include Malia as our student next year.

Yours sincerely,

Mr Morten Eikenes
Principal, Ringerike Folkehøgskole

Copy: Chairman of the Board, Mrs. Unn Teslo

Ringerike Folkehøgskole
Arkveien 26
2010 Hønefoss
Norway

Tlf: +47 32 17 99 00
ef@ringerike.fhs.no
www.ringerike.fhs.no

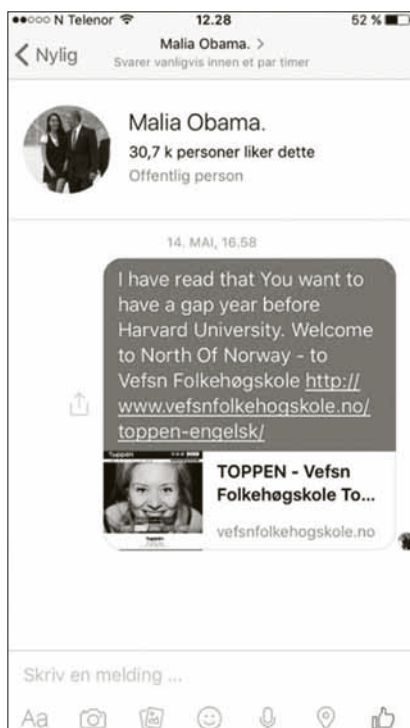
DEAR BARACK OBAMA

Flere norske folkehøgskoler har tatt kontakt med USAs president, Barack Obama. De tilbyr plass til hans datter, Malia Obama.

AV DORTE BIRCH

Ringerike folkehøgskole i Hønefoss er en av de norske folkehøgskolene som har tatt kontakt med president Barack Obama for å tilby plass til hans datter, Malia Obama.

Grunnen til at skolen valgte å sende et brev til Barack Obama er talen den amerikanske presidenten ga til de nordiske statslederne. I talen omtalte han folkehøgskolene som et område der Norden har påvirket verden og Barack Obama personlig. Det har tidligere vært omtalt i amerikanske medier at Malia Obama har tenkt seg å ta et såkalt «gap year» mellom High School og utdanningen hennes på Harvard University.

SKJERMUMDP: VEFSEN FOLKEHØGSKOLE

HVOR SKAL SECRET SERVICE BO?

– Da vi leste at Malia Obama hadde tenkt å ta et friår og at Obama hadde snakket så mye om folkehøgskolen i talen sin, var det jo egentlig bare å smi mens jernet var varmt, forteller Benedicte Hambro fra Ringerike folkehøgskole.

Hun tror ikke Malia Obama kommer til å begynne på folkehøgskole på Hønefoss, men forteller at skolen likevel har det gøy med å tenke på hva de ville gjøre hvis hun plutselig møtte opp.

– Vi tilbød henne plass på helt vanlige vilkår og har ingen forhåpninger om at hun kommer til oss, men vi har naturligvis allerede fablet om hvor Secret Service vaktene kan bo og hvilket internat som er enklest å sikre!

TRONDHEIM: UNIKT SAMARBEID OM BÆREKRAFT- MARKERING

Onsdag 20. april slo ikke mindre enn seks folkehøgskoler seg sammen og arrangerte stor markering mot matkasting i Trondheim. Aksjonen var et konkret resultat av samarbeidet med Framtiden i våre hender om aksjonsforsknings-prosjektet.

S koleåret 2015–2016 ble første skoleår der svært mange folkehøgskoler deltok i bærekraft-prosjektet om aksjonsforskning. I Trøndelag ble det bestemt ganske tidlig at vi ønsket at dette arbeidet skulle kulminere i en aksjon i Trøndelags hjerte – Trondheim. Og det fikk vi til, både Sund, Peder Morset, Rødde, Nordmøre, Fredly og Fosen folkehøgskoler stilte opp med elever og ansatte på torget i Trondheim denne onsdagen.

SAMLING PÅ RØDDE

Dagen startet med en felles samling på Rødde folkehøgskole der elever ved de ulike skolene presenterte resultatene av arbeidet med aksjonsforskning i løpet av skoleåret. Astrid Bjerke fra Framtiden i våre hender holdt en inspirerende innledning. Under lunsjen samlet alle ansatte ved de forskjellige skolene seg for å utveksle

erfaringer og tenke litt på framtiden for aksjonsforskningsprosjektet.

AKSJON PÅ TORGET

Om ettermiddagen reiste alle til Trondheim sentrum der en gruppe elever fra Sund folkehøgskole på egen hånd hadde fått i stand et storartet arrangement mot matkasting. Elevene hadde invitert Folkekjøkkenet i Trondheim som serverte suppe av mat som skulle vært kastet, det var informasjon fra ulike organisasjoner, og fra scenen på torget var det jazzkonsert ved Sund-elever, samt ulike appeller og korte taler.

MEDIEDEKNING

Aksjonen mot matkasting fikk bred mediedekning i Trøndelag, både før og etter arrangementet. Både Adresseavisen, NRK Trøndelag og Studentmediene i Trondheim dekket arrangementet. Det viser jo med all tydelighet at når vi slår oss sammen og kommer til byen med flere hundre elever, så blir det en så sterk markering at den ikke kan oversees.

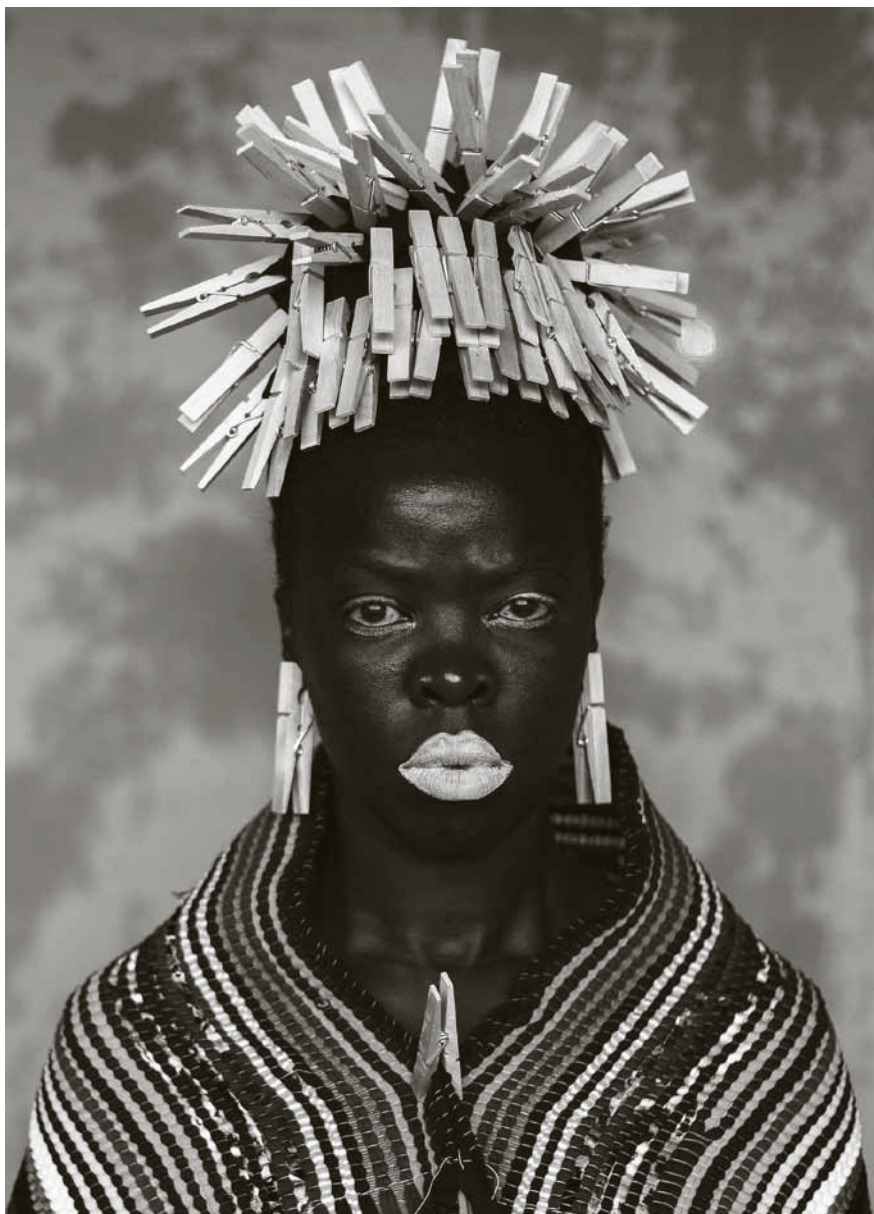
ASTRID MOEN
FOTO: ANNA JACKOWICZ

«Aksjonen mot matkasting fikk bred mediedekning i Trøndelag»

«Bester I» (Mayotte
archipelago, 2015)
Foto © Zanele Muholi /
Yancey Richardson

POLITIKK OG ESTETISK DANNELSE

Estetisk dannelse har potensiale til å revitalisere politikken. Folkehøgskoler har både et sterkt samfunnsengasjementet og vektlegger de estetiske fagene. Hva er koblingen mellom estetiske fag og samfunnsengasjement?

AV TORE HALTLI

Folkeshøgskolene vil forberede elevene på et omskiftelig og uforutsigbart liv. Dette gjør vi gjennom å ha en åpen dannelsesprosess uten pensum og fastlagt innhold, som forsøker å åpne opp for en forståelse av oss selv og verden.

For ungdom tror jeg at samfunnsengasjement og politikk ofte blir forbundet med et krav om handling. Verden brenner og de må foreta seg noe for å løse problemene. Dette er i mine øyne et urimelig krav å stille til unge mennesker. Kan man se for seg en politisk dannelse hvor fokuset flyttes fra handling til erkjennelse?

Noen ganger møter vi elever som har en innebygget motvilje mot aktivistisk undervisning. Kritikken går på at den oppleves som både manipulerende og virkelighetsfjern. Men har du møtt noen som er uenige i at vi må kjenne til de utfordringene vi står overfor i dag? Som nekter for at vi må erkjenne at det er problemer, og at disse på et eller annet vis må tas tak i?

Estetiske fag handler om erkjennelse, og i møtet med tilnærmet u løselige problemer er det faktisk slik at vi må appellere til mer enn fornuften. Gjennom å jobbe med estetiske fag får vi anledning til å bruke både fantasi og fornuft. Vi får et blikk for sammenhenger, og dermed muligheten til å tenke nytt.

KUNSTNERE SOM AKTIVISTER

Det finnes mange eksempler på kunstnere som bidrar i politiske diskusjoner. Deres bidrag er ofte å peke på sammenhenger som andre ikke ser, eller å komme med perspektiver som vi selv ikke har blikk for.

I norsk offentlighet er Maja S. K. Ratkje et eksempel på en kunstner som tar politisk standpunkt. En av hennes mange kampsaker er motstanden mot oljesponsingen i norsk kulturliv. Hun får oss til å huske på at kunst og festivaler ikke opererer i et politisk nøytralt rom. Kunsten brukes tvert i mot til å legitimere ideologier, og de norske oljeselskapenes ideologi er noe hun ikke kan stå inne for. «Jeg vil ikke være reklameskilt for fossilindustrien» skriver hun i Bergens Tidende 20.06.16.

En annen form for kunstnerisk aktivisme står den sørafrikanske fotografen Zanele Muholi for. Gjennom sine portretter konfronterer hun oss med virkeligheten til lhbt-miljøet i Sør-Afrika (homomiljø etc). Hun tematiserer den frykten, volden og sårbarheten som disse menneskene lever med. I sommer var bildene med på utstillingen MINA/MEG på Kulturhistorisk museum i Oslo.

Begge kunstnerne peker på forhold som de mener vi må forholde oss til. De mener noe om hvordan vi skal forholde oss til oss selv og til hverandre. De inviterer oss til en estetisk erkjennelse av sammenhenger og forhold som former verden, og som vi må ta innover oss.

ESTETISK DANNELSE KAN REVITALISERE POLITIKKEN

I boken Demokratisk dannelse skriver Mathe Sørensen i artikkelen «Begejstringens dannelse» at estetisk dannelse har et potensial for å revitalisere politikken. Dette kan skje gjennom

«I en tid hvor den knallharde realpolitikken dominerer, så er det viktig å betone at sanselighet og følelser ikke trenger å forvises til det private rom»

en utvidelse av hva vi ser på som fornuft. Det må igjen bli legitimt å spørre om hva vi vil og ønsker oss. Det må være plass til sosial fantasi. I en tid hvor den knallharde realpolitikken dominerer, så er det viktig å betone at sanselighet og følelser ikke trenger å forvises til det private rom. De har en selvfølgelig plass i det politiske rom.

ZANELE MUHOLI er anerkjente fotograf og visuell aktivist fra Sør-Afrika. Hun har vunnet en rekke priser, senest den prestisjefulle Infinity Award for best Documentary and Photojournalism (2016) ved International Center of Photography. Hun har stilt ut bl.a. på den 55. Veneziabiennalen (2013), Documenta 13 (2012) og Brooklyn Museum i New York (2015). I 2013 stilte hun ut på Kunstplass [10]s utstilling I See Rainbows og i februar 2015 på Akershus Kunstsenter.

Med sitt kamera forteller Zanele Muholi (1972) svarte lesbiske, homofile, bifile og trans- og intersexpersoners historier om kjærlighet, intimitet i Sør-Afrika. Hun synliggjør videre at hatkriminalitet er et stort problem som påvirker LHBTI-personers liv. Zanele Muholi har det siste året jobbet med en serie selvportretter med tittelen *Somnyama Ngonyama* ('Hail, the Dark Lioness').

KILDE: KUNSTPLASS

MUNCHMUSEET

JASPER JOHNS + EDVARD MUNCH

Utstillingen undersøker forbindelsen mellom Edvard Munchs verk og en av de virkelig store figurene i samtidskunsten, Jasper Johns. Det har aldri tidligere vært en så omfattende utstilling av Johns' kunst i Skandinavia.

AV ØYVIND KRABBERØD

Munchmuseet og Virginia Museum of Fine Arts (VMFA) gleder seg over denne ytterst sjeldne muligheten til å samarbeide om en utstilling der Jasper Johns sidestilles med de maleriene og motivene i Edvard Munchs verk som utgjorde en sentral referanse for Jasper Johns.

I en avgjørende periode omtrent midt i sin kunstnerkarriere, rettet Jasper Johns oppmerksomheten mot Munch som inspirasjonskilde og studerte hans nyskapende arbeidsmetoder og signaturmotiver, nemlig kjærlighet, tap, sex og død. Johns tilegnet seg, siterte, gjentok og omformet Munch i arbeidet med sine egne bilder. Samtidig tilførte Munch Johns' egne verker nytt innhold, og ga ham slik et bredere uttrykksregister.

«Forholdet mellom de to er aldri tidligere blitt gransket på en så inngående og slående måte som gjennom dette banebrytende forskningsarbeidet», sier Alex Nyerges, direktør ved Virginia Museum of Fine Arts.

Utstillingen inkluderer mer enn 120 maleri, tegninger, trykk og fotografier. For første gang på mer enn tjue år, vises alle tre malerier i Jasper Johns *Between the Clock and the Bed*-serien sammen – og kanskje den eneste gangen de vises ved siden av inspirasjonskilden, Munchs *Selvportrett. Mellom klokken og sengen*, sammen med det faktiske sengeteppeet til Munch.

Utstillingen vises 18.juni – 25.september
Se munchmuseet.no/utstillinger

Jasper Johns + Edvard Munch er organisert av Virginia Museum of Fine Arts in Richmond, Virginia, i samarbeid med Munchmuseet.

Utstillingens internasjonale turné er gjort mulig gjennom et generøst bidrag fra Terra Foundation for American Art. Stiftelsen Henry Luce har også bidratt med betydelig støtte til utstillingen.

Kurator: John Ravenal, direktør deCordova Sculpture Park and Museum, tidl kurator VMFA i samarbeid med Jon Ove Steihaug, Munchmuseet

Katalog: *Jasper Johns og Edvard Munch: Inspirasjon og forvandling* av John Ravenal, VMFA

OM FRP

– Ideologiseringen av småligheten, tenker du på?

– Ja. Det som Bjørnson kalte grisemoral. Vi vil være alene i trauet. De kaller seg liberalister, men forventer at staten ordner opp. Samtidig som de har stilt seg på den historiske feilsida av hvert eneste frigjøringsprosjekt som har funnet sted.. De omfavner Israel! Skattesnyttende, fascistoide homohatere. De omfavner en form for utbytende råkapitalisme som de veit ødelegger planeten vår, og løsninga deres på klimakrisa er å late som den ikke eksisterer. De løser humanitære kriser ved å ignorere dem. De kaller seg partiet for folk flest, samtidig som de panegyrisk omfavner Ayn Rand og hennes rabide hat for felleskap og dyrking av enerne. De kan ikke være begge deler, for folk flest ønsker ikke å bevege verden. De ønsker bare en seng å sove i. Mat i kjøleskapet. En fremtid for ungene sine og muligheten til å utfolde seg selv på en måte som gir mening, forteller Christian.

CHRISTIAN KRISTIANSEN I MAGASINET EKKO

LANGBORDETS SOSIALPSYKOLOGI

«Lytt til kroppen», hører vi. Men hvordan skal vi lytte? I fellesmåltidet lytter vi gjerne mer utover enn innover, til de andre. Vi hører og lærer nytt.

Mange har hørt om nytten av *mindfulness*. *Other mindedness* kan også anbefales. Vi har det ofte best med våre kroppar når vi tenker minst på dem. Vi glemmer oss selv best i godt selskap.

Langbordets sosialpsykologi er et godt eksempel på at den beste selvutviklingen ofte handler om å interessere seg for andre og å få respons.

FINN SKÅRDERUD I AFTENPOSTEN

FOR LITE BEKYMRING

Då Francis Sejersted hadde skrive *Høyres historie*, peika han på at det var to straumdrag i partiet: dei som ville reformera til fordel for næringslivet, og dei som var bekymra fordi degi ville bevare. «Og nu er det litt for lite bekymring», sa Sejersted.

Etter den tid er bekymringa for kva ein kan gjera med fungerande system heilt borte. Den konservative tradisjonen ser ut til å vera død. I staden har vi fått høgreparti med manisk endringsvilje.

Konservatismens død kastar lys over den norske nyliberalismedebatten, og den forklarar også dei underlege konstallasjonane i forhold til EU.

Eg held meg til Sejersted: Vi treng meir bekymring.

JAN INGE SØRBO I DAG OG TID

ETIKK – TAKK!

Hvordan får vi elevene i tale om de store spørsmålene i livet?

Takket være «Grundtvigsk forum» i Danmark, er det ikke så vanskelig. Hvert år arrangerer de en landsomfattende samtaledag. I den anledning gir de ut en kortstokk med sitater og problemstillinger som er ment som utgangspunkt for samtaler.

I 2015 var temaet «Tillit», og her er noen eksempler på tekster og problemstillinger:

«Det tar tid å bygge opp tillit, og den kan forsvinne på et øyeblikk.» (Kirsten Ellerbek, lærer)

Hva er tillit?

«Bor man i et samfunn hvor det fleste har tillit til andre mennesker, betyr det at de fleste mennesker man møter sannsynligvis er ordentlige og ærlige.» (Christian Bjørnskov, økonom og lykkeforsker)

Hvordan skaper vi tillit?

«Ytringsfriheten er viktig, fordi den gir idioter rett til å ytre seg med sine idiotiske meninger. Og det er viktig, for ellers vil vi ikke vite hvem idiotene er. Med ytringsfriheten spyr de ut sin idioti og på den måten ser vi dem og kan ta til motmæle. Hvis ikke går de bare og trykkoker, og det er verre.» (Huxi Bach, radio-og tv-vert)

Hvem er idiotene, og kan man ha tillit til en idiot?

«Noe av det fineste og mest fundamentale med å være menneske er evnen til å sette seg i et annet menneskes sted og hjelpe hvis det er bruk for det. Men konkurransesamfunnets logikk er at vi i stedet skal se på våre medmennesker som konkurrenter.» (Rasmus Willig, sosiolog)

Hvordan ser du på dine medmennesker?

Tidligere temaer har vært «grenser», «like-gyldig», «etiske dilemmaer», «hvem har ballen» og «frihet».

Kortene kan kjøpes her <http://www.grundtvig.dk/forlag/online-bestillinger-boeger-kurser-mm.html#4>.

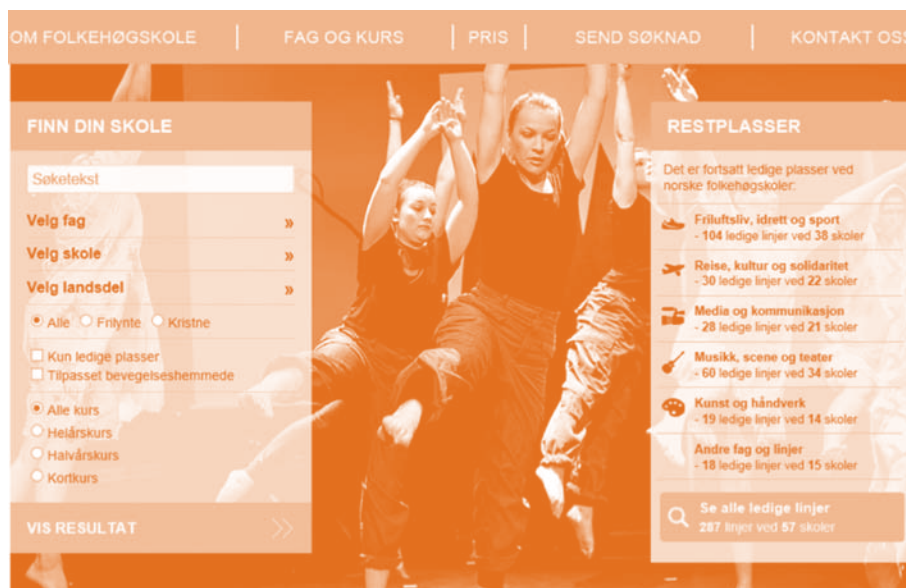
Tusen takk til Lars Thorkild Bjørn, dansk folkehøgskolepersonlighet, som introduserte meg for kortene.

BENEDICTE HAMBRO,
RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

ELEVREKRUTTERING ER EN DUGNAD

De fleste folkehøgskoler har fordelt ansvaret for nettsider, sosiale medier, markedsføring og katalogarbeid på en eller flere ansatte. Det er ulikt fra skole til skole hvordan det organiseres. Dessverre forveksles fra tid til annen ansvaret for markedsaktivitetene med ansvaret for at skolen får elever.

AV DORTE BIRCH

Det har blitt mer og mer komplisert å drive med markedsføring av folkehøgskoler. Stadig nye kanaler kommer til og de kan oppleves som krevende. Sosiale medier er kanskje ikke så dyre i kroner og ører som for eksempel å stille på stand på en utdanningsmesse, men de krever tid, innsats og kompetanse. Det samme gjør utvikling og vedlikehold av skolens nettsider og kjøp av elektroniske annonser på for eksempel Google Adwords og Facebook.

DEDIKERT ANSVAR

Derfor velger flere og flere skoler å peke ut en person som får ansvar for alle skolens markedsaktiviteter. Ansvarsområdet er bredt og mange av kanalene er i stadig endring så det er mye å følge med på. I tillegg er det intet som gjør seg av seg selv. De tre magiske T'ene gjelder fortsatt: Ting Tar Tid.

For helhetens skyld kan det også være en fordel med en redaktør som sørger for at skolens profil og uttrykk er tatt vare på og at det overordnede inntrykket ikke ødelegges av enkeltdeler.

For å være mer konkret: En redaktør kan sørge for at alle linjer beskrives omtrent likt i brosjyrer, på både skolens nettsider og på folkehøgskole.no, at alle bloggposter holder omtrent samme mal og at det som legges ut på Facebook blir lagt ut slik at det får optimal spredning.

URIASPOST

Dessverre kan det være en uriaspost for den som får et slikt dedikert ansvar. Forventningene til hva man skal rekke over er store og de er faktisk også umulige. Det er ikke mulig for en ansatt å ta bilder av alle aktuelle aktiviteter for å legge dem ut på Instagram. Det kan også være omfattende for en person å

beskrive innholdet på alle linjer i detalj. Og det vil være helt umulig å skrive et blogginnlegg fra en studietur som redaktøren ikke har vært med på.

Det er derfor viktig at ansvar for markedsaktivitetene ikke betyr at man er den eneste som skal jobbe med det. Folkehøgskoler er såpass små organisasjoner at alle må bidra. Alle må ta bilder fra spennende aktiviteter, alle må se de gode historiene som redaktøren kan dele og alle må være med til å vise fram skolen.

«Informasjonskontoret får ofte spørsmål om hva som er skolens viktigste markedsføringskanal og svaret er svært enkelt: Fornøyde elever»

MANGE MULIGHETER

Kanskje skal linjene ha ansvar for en dag hver på Facebook? Kanskje skal kjøkkenpersonalet skrive en god matoppskrift ned, ta bilder av resultatet og sørge for at redaktøren får dette til deling i sosiale medier? Kanskje skal vaktmester lage film med praktiske tips til ungdommer? Kanskje tar noen ansvar for å skrive debattinnlegg i lokalavisen?

Mulighetene er mange og det er i alles interesse at skolen får synlighet. Det øker tilfredsheten, gleden og – ikke minst – antall elever.

VIKTIGSTE MARKEDSFØRINGSKANAL

IF får ofte spørsmål om hva som er skolens viktigste markedsføringskanal og svaret er svært enkelt: Fornøyde elever. Elever som drar hjem og forteller om skolen sin og sier til yngre søsken og venner at DIT

«Det er derfor helt riktig å si at elevrekruttering er en dugnad som alle bidrar til»

må de absolutt dra. Derfor kan det ikke understrekes nok at uansett hvor flink man er med markedsføring, nettsider, sosiale medier etc, så er det selvfølgelig skoleledriften som er det sentrale.

Og her er alle folkehøgskoleansatte viktige. Alle er med til å gi tusenvis av ungdommer et fantastisk år hvert eneste

år. Folkehøgskolene hadde ikke vært i nærheten av det elevtallet vi har i dag om det ikke hadde vært for alle de dedikerte folkehøgskoleansatte som elevene møter.

ELEVREKRUTTERING ER EN DUGNAD

Det er derfor riktig å si at elevrekruttering er en dugnad som alle bidrar til. Alle som har bidratt til at en elev har hatt et godt, tankevekkende, morsomt, lærerikt, utfordrende år som han eller hun vokste på, har hjulpet til at folkehøgskolene får flere elever til neste år og neste år deretter.

Jeg vil derfor anbefale at man har en person som har et ekstra redaktøransvar når det gjelder skolens markedsaktiviteter, men at alle er bevisste på hvordan de kan bidra. Både direkte i markedsaktivitetene, men også i det daglige arbeidet med å lage god folkehøgskole.

GRUPPEREISER MED KILROY

- Et enkelt valg

KILROY tar studier og studenter seriøst. Vi vet at studieturer og skoleturer ofte er et viktig supplement til undervisningen og det derfor er viktig at det faglige innholdet er nøye planlagt på forhånd.

Vår lange erfaring med å arrangere gruppereiser og alt det innebærer, gir oss en uvurderlig kompetanse. Samtidig gir det dere som kunder en sikkerhet rundt avviklingen av reisen. Med erfarne reisespesialister, den beste servicen og fleksible løsninger tar vi oss enkelt og greit av hele prosessen.

Kontakt oss for gratis tilbud:

- 23 10 23 40
- groups@kilroy.no
- groups.kilroy.no

KILROY

HAR DU ANSVARET FOR STUDIETUREN I ÅR?
GJØR STUDIETUREN EN KLASSE BEDRE MED KILROY!

 STYRK DET FAGLIGE INNHOLDET

 SPAR TID OG PENGER

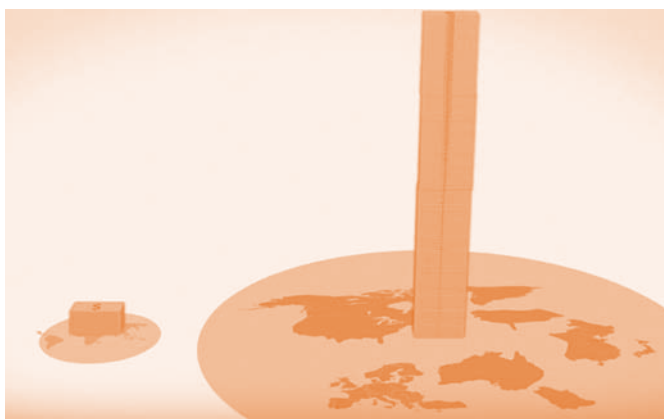
 SIKKERHET OG TRYGGHET

 ERFARNE REISESPESIALISTER

ETISKE UTFORDRINGER:

VI FÅR MER TILBAKE ENN VI GIR

Dette skoleåret vil Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) sette fokus på etiske utfordringer ved folkehøgskolenes internasjonale engasjement. Blant annet gjennom en serie artikler i folkehøgskolebladene. Vi ønsker å se på både store og små utfordringer knyttet til internasjonale engasjement skoler har, og bidra til økt refleksjon og diskusjon omkring de valgene som tas. Første tema er skolen som helhet, og hvilke pedagogiske metoder man velger for å øke elevenes engasjement for en mer rettferdig verden.

Over 80 prosent av folkehøgskolene i Norge har ett eller flere solidaritetsprosjekter, hvorav flertallet går ut på å samle inn penger til utviklingsprosjekter i ulike land. Bare i 2015–16 ble over 8,4 millioner kroner samlet inn. Dette er fantastisk, og det er imponerende at så mange folkehøgskoleansatte og elever engasjerer seg og samler inn og gir noe av vår overflod til andre som har færre materielle goder enn det vi har. Men hvilken læring gir dette, og hvilken forståelse av verden sitter unge folkehøgskoleelever igjen med etter å ha vært med på et slikt prosjekt?

Utfordringen jeg vil peke på, er om det finnes andre handlingsalternativer som er vel så gode, da særlig med tanke på læring og kompetanseheving hos den enkelte elev. Om man tar en kikk på filmsnuttene Global Wealth Inequality laget av The Rules (2013) så viser den både den økende ulikheten mellom fattige og rike, men også hvor skjev pengestrømmen er mellom fattige og rike land. Hvert år får rike land over 2000 milliarder USD av fattige land i form av handelsregler, gjeldsnedbetaling

etc., mens fattige land mottar ca. 130 milliarder USD i bistand fra rike land. Hvem hjelper da hvem?

Om folkehøgskoleelever får bekreftet det de allerede vet, at om man vil gjøre verden bedre, så gir man penger eller gjør en frivillig innsats, så er det ikke sikkert at vi bidrar til å endre på de grunnleggende urettferdige systemene som opprettholder den skjeve utviklingen. Verden trenger, og kanskje særlig i den vestlige verden, mennesker som tar tak i disse grunnleggende årsakene, og utfordrer dem. Vi har bare sett begynnelsen av konsekvensene av offentliggjøringen av Panama-dokumentene, og som Aftenposten viste på sensommeren så har skatteparadiser enorme negative konsekvenser for de aller fleste afrikanske land. Det ligger mye læring i å få kunnskap om disse systemene, og ikke minst ferdigheter i å bidra til å endre på dem. Og det er flust av organisasjoner som kan vise til fantastisk flotte resultater av

påvirkningsarbeid. Senest for sommeren feiret flere organisasjoner at Stortinget har vedtatt å utrede en ny etikklov.

En annen side er hvilke inntrykk elevene sitter igjen med av menneskene og prosjektene de støtter og hvordan det påvirker deres verdenssyn. Om folkehøgskoleelever får reproduisert bildet av at vi er rike og de er fattige, så bidrar også det til å opprettholde en skjevhet omkring hvordan vi ser på hverandre.

Det er mange måter å engasjere seg på for en mer rettferdig verden. Det man må spørre seg er: Hvordan kan min skole best bidra til å skape en mer rettferdig utvikling? Hva er våre styrker? Hva er læringsmålene for elevene? Og hvilke kunnskaper og ferdigheter skal de tilegne seg?

Det trengs fortsatt gode utviklingsprosjekter i verden i dag. Og det trengs mennesker som utfordrer de urettferdige systemene. God folkehøgskolepedagogikk kan løfte frem begge disse mulighetene.

BRITA PHUTHI

NORSKE FOLKEHØGSKOLER KAN BIDRA TIL FRED

Krigene som brøt ut i Jugoslavia tidlig på 90-tallet viste oss at veien til grusomheter kan være skremmende kort. Jugoslavia var en multi-etnisk stat, bygget med en nasjonal, kommunistisk ideologi i områder der et lappeteppes av ulike folkegrupper levde og fungerte sammen på tross av ulikheter innen religion, etnisitet og språk. Krigen rev båndene mellom menneskene i stykker, og åpnet for hendelser ingen trodde kunne skje i Europa igjen. Lærdommen fra andre verdenskrig syntes å være glemt.

AV KIM SIVERTSEN

Fra senteret til Nansen-dialog i Mostar.
Foto: Øyvind Krabberød

Nansen dialog

I 1994 bestemte Nansenskolen på Lillehammer seg for at noe måtte gjøres – de humanistiske idealene skolen står for måtte omsettes til praksis i Sørøst-Europa. Ut fra dette engasjementet vokste prosjektet *Demokrati, menneskerettigheter og fredelig konfliktløsning* fram, og utviklet seg så til Nansen dialog og dialogsentrene i Bosnia Hercegovina, Serbia, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Montenegro – og på Lillehammer, i Nansenskolens lokaler. Sentrene jobber i lokalsamfunn over hele det tidligere Jugoslavia med dialog og forsoning, basert på nettopp demokrati, menneskerettigheter og fredelig konfliktløsning.

Mostar er en av byene i det tidligere Jugoslavia som ble mest ødelagt under krigen på 90-tallet. Den gamle broen over elva Neretva, som hadde stått som et symbol på et flerkulturelt samfunn i nesten 1000 år, ble bombet i stykker, og relasjonene mellom folkegruppene i denne sørlige delen av Bosnia Hercegovina ble ødelagt av våpenbruk og vold. Både Mostar og landsbyene rundt har i dag problemer på grunn

av lite samarbeid på tvers av etniske skillelinjer, etnisk delte skoler, politikk og samfunnsliv.

Langvarig tilstedeværelse

Nansen Dialogue Center Mostar arbeider med å reparere disse skadene. Gjennom langvarig tilstedeværelse og engasjement har Elvir Djuliman og hans medarbeidere brukt dialog for å gjenoppbygge noe av den tilliten som fantes før krigen. I Stolac utenfor Mostar er det nå et felles skoleprogram for barn fra både den kroatisk og bosniske befolkningen. Sportsklubbene, som i mange år har stengt ute folk fra andre etniske grupper, har nå igjen plass til deltakere med ulik etnisk bakgrunn og byen Stolac nyter godt av dette bedre samarbeidsklimaet.

Gjennom mange år har Norge, gjennom Utenriksdepartementet, støttet Nansen dialog-arbeidet i landene som tidligere var Jugoslavia. Men i en stadig mer usikker verden skifter de politiske prioriteringene, og støtten til Nansen dialog-sentrene er blitt redusert eller har falt helt bort. Dette har ført til at flere av sentrene nå er stengt. Men dialogarbeidet må fortsette.

Manglende finansiering

Dialogarbeid er lite kostnadskrevenne. Å bygge relasjoner mellom mennesker i konflikt krever først og fremst tid, tilstedeværelse og en trygg base. Gjennom årene har Nansen dialog-nettverket vært opptatt av lokal tilstedeværelse – dialogen skal tilrettelegges av de som bor i

lokalsamfunnene. Samtidig har samarbeidet med Nansen Fredssenter viktig – det å få inn en nøytral, tredje part, og muligheten for å reise til Lillehammer for dialog.

Når denne tilstedeværelsen nå er truet av manglende finansiering til Mostar, Prijedor, Vukovar og andre byer, er Nansen Fredssenter bekymret for utviklingen framover. Dialogen på Balkan er en suksesshistorie, men har hele tiden vært under press – fra nasjonalistiske krefter, fra politikere som tjener på splittelse mellom folkegruppene, fra normaliseringen av det delte samfunnet for den oppvoksende generasjonen.

Det er ikke for sent; i denne situasjonen håper vi igjen å få hjelp av folkehøgskolene. Gjennom årene har Nansen Fredssenter hatt et nært samarbeid med Nansenskolen, og en rekke folkehøgskoler som har hørt oss fortelle om vårt arbeid, reist på studieturer til Nansen dialog-sentrene og samlet inn penger til dialogarbeid. Norske folkehøgskoler kan trå til og bidra til finansieringen av dialogarbeidet. I høst er Nansen Fredssenter medarrangør av en turne med Elvir Djuliman fra NDC Mostar.

Elvir vil fortelle fra forsoningsarbeidet i Mostar-regionen og om dialogens kraft.

Kim Sivertsen er kommunikasjonsrådgiver ved Nansen Fredssenter.

GLAD FOR Å FÅ JOBBE MED UNGDOM!

De tre kokkene på Nordmøre folkehøgskule har til sammen 57 års fartstid på kjøkkenet – og stortrives. – Her må vi stadig fornye oss i takt med ungdommen, sier de.

TEKST OG FOTO: MARIT ASHEIM

– Vi er ikke lenger bare «dem på kjøkkenet», men merkbart også en del av skolemiljøet, sier Brit Marie Væge, Kristin Saurstrø Moen og Wenche D. Gjølnes på Nordmøre folkehøgskule.

– Jeg synes det har blitt mer og mer fokus på mat blant ungdom de siste årene, sier Wenche D. Gjølnes. På kjøkkenet på Nordmøre folkehøgskule har kokkene merket hvordan elevenes interesse for kosthold og trening påvirker også deres hverdag.

– Vår utfordring er å stadig fornye oss og finne oppskrifter på det som elevene synes er godt, sier Brit Marie Væge.

– Jeg tror det er med på å holde oss yngre, smiler hun.

ØKT FOKUS PÅ KOSTHOLD

– Er det noe alle har en mening om, så er det kjøkkenet. Mat engasjerer, sier Kristin Saurstrø Moen. Ikke bare har elevenes engasjement for kosthold økt de siste årene, de har også blitt mer bevisst på at de ønsker seg mat som er

laget fra bunnen. – Vi merker et stort fokus på at ting skal være ekte, sier hun.

Dermed har også kjøkkenet fornyet seg. Stadig flere matallergier og ønsker gjør også menyen på skolen mer variert. Hver gang det serveres middag er det minst fire forskjellige retter på bordet, noen ganger også så mange som seks.

– Mattrender endres fra år til år, og vi følger etter. De siste årene har vi vært på flere kurs og fått mange nye tips, sier Brit Marie.

– Spesielt stas er det når elevene kommer med ønsker på retter de kan tenke seg å få til middag. Falafelboller er for eksempel det siste vi har laget på den måten, legger hun til.

Og elevene titter ofte innom kjøkkenet. Enten med spørsmål til dagens meny, for å si takk, eller bare for å slå av en prat.

– Vi er ikke lenger bare «dem på

kjøkkenet», men merkbart også en del av skolemiljøet. Det er mange mannlige lærere på skolen, så en del elever synes nok også det er fint å komme innom oss for å spørre om råd innimellom, sier Wenche.

– Her er døra alltid åpen. Vi blir godt kjent med elevene i løpet av et år, sier hun.

KJØKKENTJENESTE OG VALGFAG

Som på folkehøgskoler flest serveres det fire måltider om dagen på Nordmøre. Elevene er delaktige i både forberedelser og oppvask.

Hver dag bakes det ferske brød som serveres til lunsj. Skolen har også innført både «kjøttfri mandag» og «brødfri dag» – begge deler på initiativ fra elevene. I stedet for brød serveres det disse dagene yoghurt, kornblandinger, grøt og frukt til frokost.

– Hver fredag starter også med en bedre frokost, etter at elevene har vært på morgentur. Da får de ferske rundstykker, egg og bacon eller kakao for eksempel, sier Wenche.

– I ni måneder er dette hjemmet til elevene, da skal de også trives her, sier hun.

Kjøkkenet brukes i tillegg til valgfag noen kvelder i uka. Italiensk kjøkken er for eksempel noe som har falt i smak hos elevene, og da er det rektor som har ansvar for grytene.

– Elevene her er godt fornøyde med maten. Innimellom prøver vi også å ta vare på tradisjoner, så hvert år serverer vi både «sildball» og «kjøtt og pølse». Elevene blir engasjert i tradisjonskosten, googler og leser seg opp på hva det er, forteller Kristin.

ELEVPRODUSERT JULEBORD

Den siste uka før jul er det forberedelser til julebord og avslutningsfest på folkehøgskolen. Elevene får selv velge hva de vil være med å planlegge, enten det er program, pynting, underholdning, servering eller matlaging. 14 elever var i år på kjøkkenet denne uka.

– Her fikk de være med å lage alt fra sylteflesk til krumkaker, ribbe og gode desserter, forteller Brit Marie.

– Mange av elevene har aldri vært med på slike juleforberedelser tidligere, og synes det er veldig stas å få lære. Vi spiller julemusikk på kjøkkenet og koser oss mye sammen, sier hun.

På festkvelden sto alt fra hjemmelagde desserter til andebryst, waldorfsalat og tradisjonell juleribbe med tilbehør på langbordet i matsalen.

– Det var nesten andektig å se blikket til elevene da de kom inn i matsalen den kvelden. For mange var det nok stort å se hva de hadde vært med på, sier Brit Marie.

– Å jobbe frem til et mål på den måten sammen med elevene er veldig gøy. Vi trives veldig godt her! Det er ikke for ingenting at vi har jobbet her så lenge, legger hun til.

Deler av det elevlagde julebordet på Nordmøre folkehøgskule.

SUND: ØKOLOGISK KJØKKENKURS

Fra 7. til 9. juni var kjøkkenpersonalet fra 13 folkehøgskoler samlet til kurs på Sund folkehøgskole. Temaet for kurset var økologisk mat og bærekraftige menyer i folkehøgskolen.

Ivrige kursdeltakere. Foto: Tore Haltli

Okologisk mat kjennetegnes av minimal bruk av tilsetningsstoffer, god dyrevelferd og ingen bruk av kjemiske plantevernmidler eller kunstgjødsel i produksjonen. Elevene etterspør økologisk mat, men produktene er noe dyrere i innkjøp enn konvensjonelt dyrket mat. Derfor må kjøkken som legger om til økologisk mat tenke nytt rundt både innkjøp og produksjon for å holde budsjetttrammene.

Praktisk rettede kurs

Gjennom kurs, foredrag og diskusjoner fikk kursdeltakerne kjennskap til hva som kreves av skolene for å legge om til økologisk storkjøkken. Kurset var praktisk rettet og mye av tiden ble brukt på kjøkkenet. Det var praktiske matkurs om blant annet økologisk brødbaking, desserter med økologiske ingredienser, vegetarmat og festmat.

Foredragene på kurset handlet om hva man må gjøre for å holde kostøret,

hvordan man legger en handlingsplan for omlegging til økologisk kjøkken og hvordan man regner ut den økologiske andelen av maten. I tillegg var det besøk av leverandører som viste fram noen av de økologiske produktene som er tilgjengelige.

Det var i hovedsak de ansatte på Sund folkehøgskole som ledet undervisningen. De delte villig alt fra oppskrifter til gode og dårlige erfaringer med skolens omlegging til økologisk kjøkken.

Fornøyde deltagere

Målet for kurset var at alle deltakerne skulle ha med seg noe håndfast tilbake til sin egen skole; alt fra gode brøduppskrifter til idéer til en handlingsplan. Tilbakemeldingene fra kursdeltakerne i etterkant av kurset tyder på at målet ble nådd.

Kurset på Sund folkehøgskole ble arrangert i samarbeid med DebioInfo og hadde 23 deltagere.

TORE HALTLI

FELLESSKAPENES BETYDNING

Demokratisk dannelse er en dansk antologi som kommer med gode bidrag og perspektiver til debatten rundt folkehøgskolens rolle i samfunnet.

AV TORE HALTLI

Det er åpenbart at samfunnet og demokratiet står overfor store utfordringer i dag. Vi har en global miljøkrise, utfordringer knyttet til migrasjon og store ungdomsgrupper som føler et utenforskap til både samfunnet og de politiske prosessene.

I *Demokratisk dannelse* har redaktør Rasmus Kolby Rahbek samlet artikler som belyser folkehøgskolens bidrag og utfordringer i møtet med disse store og komplekse problemene. Det gjør de gjennom å diskutere begrepet demokratisk dannelse. Antologien belyser både hvordan folkehøgskolene forstår begrepet demokratisk dannelse, ser på ulike måter som man jobber med demokratisk dannelse på i dansk folkehøgskole og hvilke muligheter og utfordringer folk utenfor folkehøgskolen ser i skoleslaget.

Artiklene viser at det er et stort mangfold i dansk folkehøgskole. Noe av skjønnheten med denne boken er at de forskjellige skolesynene og pedagogiske valgene får stå side om side uten å gå i direkte debatt med hverandre. I mangfoldet av meninger som kommer fram i artikkelsamlingen, kommer de stadig tilbake til fellesskapets betydning på folkehøgskolen og hvordan demokratisk dannelse kan knyttes til et konkret handlingsperspektiv.

En av hovedutfordringene folkehøgskolen står overfor er i at de tradisjonelle fellesskapene ikke lenger er slik de var. Hvordan skal folkehøgskolene møte disse utfordringene, når vårt sterkeste virkemiddel nettopp er det sterke, forpliktende fellesskapet? Fellesskapet er folkehøgskolens mål og middel i både undervisning og samvær, men hva skjer når fellesskapene rundt oss forvitrer?

Demokratisk dannelse handler i sin enkleste form om å gi elevene redskaper

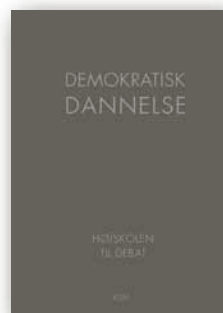
til å tenke rundt hvordan vi vil ha det sammen. Det handler om å skape en beredskap og en livsholdning som ikke bare handler om en selv, men som også tar inn fellesskapet som en del av det å være et menneske i verden. Forholdet mellom individ og samfunn blir både et vilkår og et grunnproblem for dagens folkehøgskole.

DANMARK ER IKKE NORGE

Det er noen tydelige forskjeller på debatten rundt folkehøgskolens rolle i Danmark og Norge. Det mest iøynefallende er at de danske artikkelforfatterne i langt større grad forholder seg til en tenkende offentlighet av filosofer, forfattere og pedagogiske tenkere enn det som er vanlig i Norge. Det gir noen av artiklene et litt akademisk preg, men bidrar også til at mange spennende perspektiver hentes inn.

Danskene diskuterer for eksempel konsekvensene av konkurransestaten. I et individorientert og prestasjonspreget samfunn hvor målet er at alle skal være effektive og produktive, bli utdanningsformålsrasjonelle og dannelsesperspektivet marginaliseres til fordel for relevansen for arbeidsmarkedet. Refleksjonene rundt hva dette har å si for utenforskap, frafall i videregående skole, rådvillhet og psykiske problemer kunne vi godt tatt inn i den norske debatten. Står for eksempel norsk folkehøgskole i fare for å leve etter de samme målrettede idealene som konkurransestaten når vi arrangerer sommerskole for frafallselever og mentorprosjekter på årskursene? Gir vi de unge en alternativ fortelling som de kan skrive seg inn i, eller bare forsterker vi konkurransestatens logikk?

Den største utfordringen vi får fra den danske debattboken er å se på fellesskapenes rolle på nytt. Vi har ikke i tilstrekkelig grad tatt innover oss at de tradisjonelle fellesskapene forvitrer og hvilke vidtrekkende konsekvenser dette har for oss. Det er uhyre problematisk for et skoleslag som er bygget opp rundt fellesskap at elevene kommer fra et samfunn uten stabile, forpliktende fellesskap. Hvordan påvirker det oss at fellesskapenes rolle og karakter i samfunnet i betydelig grad har endret seg? Jeg tror vi har sovet litt i timen, men heldigvis finnes det forstandige dansker som kommer og vekker oss slik at vi kan starte denne debatten her hjemme også.

RASMUS KOLBY RAHBK
DEMOKRATISK DANNELSE, ANTOLOGI
 197 SIDER, HEFTET
 PRIS: 270 DKR
 BESTILLES: KLIMT.DK

REFORMPEDAGOGIKK OG KVINNESAK

Med biografien om skolepionéren Anna Sethne har pedagogikkprofessor Willy Aagre gjort et verdifullt og overraskende aktuelt forskningsarbeid. Vi blir både imponert over Anna Sethnes enorme gjennomslagskraft i sin tid, samtidig som vi får et detaljert innblikk i 1900-tallets begynnende kvinnekamp.

AV ASTRID MOEN

Anna Sethne (1872–1961) var en av Norges mest markante pedagogiske lederskikkelser under første halvdel av 1900-tallet. Hun tok sin lærerutdanning rundt 1890, og arbeidet hele sitt liv for en skole der aktivisering og læringslyst skulle få stor plass. For å klare å gjennomføre sine etter hvert svært ambisiøse mål, søkte Sethne også makt. Det som likevel imponerer meg mest, er hennes evne til å ha barna i fokus, og hennes utrettelige vilje og evne til målrettet å arbeide for å endre skolehverdagen til det bedre for barna.

Anna Sethne vokste opp under fattige kår sammen med sin mor i Drammen. Hun var et spesielt begavet og hardtarbeidende barn, og fikk økonomisk bistand til å ta utdanning som lærer i Kristiania. Der giftet hun seg og fikk tre barn, men i motsetning til de fleste andre kvinnelige lærere, fortsatte hun å arbeide som lærerinne. Etter hvert fikk hun lærerjobb ved Sagene skole der hun i 1919 ble overlærer. Det er på Sagene skole på østkanten i Oslo at hun får mulighet til å sette tanker og ideer ut i praksis, ved et bevisst endrings- og utviklingsarbeid som resulterer i «Sageneforsøkene». Dette var en av de mest radikale og omfattende pedagogiske reformene noensinne her i landet, og høstet stor internasjonal anerkjennelse.

Samtidig som Anna Sethne arbeidet som lærer, var hun også aktiv skolepolitiker. Hun var sentral i dannelsen av Norges lærerindeforbund i 1912, der hun også satt i ledelsen resten av sitt yrkesaktive liv. Hun var også redaktør for skolebladet «Vår Skole» i tretti år. I 1928 ble hun i tillegg leder for Norsk seksjon for ny oppdragelse, en underavdeling New Education Fellowship, en verdens-

omfattende bevegelse for utviklingen av en mer menneskelig og mer barnevennlig og demokratisk skole.

I 1911 dro Anna Sethne på en to måneder lang studiereise til Sverige, Danmark, Tyskland og Østerrike. Kan-skje var det der hun fikk kunnskap og inspirasjon til en ny og annerledes undervisning, utenom den tradisjonelle og ensidige kateterundervisningen. Reformpedagogikken kjennetegnes ved fagintegrasjon, stor grad av elev-medvirkning og dynamisk vekselvirkning mellom praktisk-estetiske fag og de teoretiske fagene. Sethne beskriver mye av reformpedagogikken i fagbladet hun redigerer, og dette er en stor og viktig kilde i Aagres biografi. Et eksempel er en beskrivelse av hvordan en fjerdeklasse skal lære om Finnmark. Fag- og skjønnlitteratur brukes for å lære om geografi, kultur og natur. Så bygger elevene om klasserommet, ved bruk av pulter, stoler og bord lager de elver og fiskevær. De syr samedrakter og danser ballett for å illustrere nordlyset. Erfaringene oppsummeres slik:

«Barna elsker å arbeide på denne måten, de skyr ingen umake for å få oppgaven sin så god og allsidig som mulig. Og vakker selvfølgelig! Fargeglad helst! Man må aldri glemme det viktige moment som skjønnhetsgledden er for barn i langt høyere grad enn for de fleste voksne».

Professor Willy Aagre har skrevet en svært detaljert biografi om en bemerkelsesverdig kvinne, men også om en tid i stor endring. Til tider blir boka vel detaljert for min del, med mange datoer, navn og beskrivelser av både politiske hendelser og endringer ved skolene der Sethne arbeider, til gjengjeld er beskrivelsene av reformene på Sagene

skole spennende og konkrete, og man blir rett og slett imponert og smittet av hennes ønske om å gjøre barneskolen til en «lykkelig tid» som hun beskriver det.

For oss som arbeider i folkehøgskolen er det lett å kjenne igjen mye av reformpedagogikkens innhold. Biografien kommer imidlertid på et tidspunkt der Aagre med rette stiller spørsmålsteget ved hvorfor Anna Sethne og hennes tanker ble så fort glemt og også delvis kritisert. Dagens mer og mer detaljstyrte skoledag har fjernet seg mye fra reformpedagogikkens barnevennlige og kunnskapsfremmende måte å organisere skoledagen på, der barnas behov for aktivitet og erfaring ble satt i høysetet. Aagre mer enn antyder at Sethnes reformpedagogikk kan løse mange av dagens utfordringer i grunnskolen. Det er lett å være enig i dette, og det er godt å se slike tanker i universitetsmiljøene i Norge.

WILLY AAGRE
ANNA SETHNE OG DEN NORSKE
REFORMPEDAGOGIKKEN
FAGBOKFORLAGET 2016
KR 349,-
244 SIDER
WILLY AAGRE ER PROFESSOR I PEDAGOGIKK VED
HØGSKOLEN I SØRØST-NORGE

MARIA SKLED PÅ «DØDSVEIEN» OG FALT ÅTTE METER

LILLEHAMMER (NRK): Maria With Hoen ble hardt skadet på tur med folkehøgskolen til Bolivia. Nå råder hun alle som skal begynne på folkehøgskole å sjekke at de er godt nok forsikret.

– Jeg falt ned på en fjellhylle åtte meter ned. Jeg brakk ryggen på flere steder. De verste bruddene var i korsryggen, forteller jenta fra Lillehammer.

Maria With Hoen på var på studietur med folkehøgskolen langs «Dødsveien» Camino de Las Yungas i Bolivia, da sykkelens plutselig skled og hun stupte utfor kanten.

Etter den dramatiske ulykken ble hun fraktet til en privat klinikk i Bolivia og hasteoperert. Halvannet år etter hendelsen, og etter en rekke operasjoner, er hun fortsatt under rehabilitering.

– Det var litt tilfeldig at jeg hadde god nok forsikring, sier Maria With Hoen.

Selv om folkehøgskoler tar med elevene på til dels risikable aktiviteter og turer, er det i dag ikke noe krav om at skolene skal tegne ulykkesforsikring.

NRK, HEDEMARK OG OPPLAND

ET FOLKEHØGSKOLEÅR PÅ «HOTELL»

– Det blir veldig spennende. Her får jeg lære helt nye ting og ikke minst møte mange nye mennesker som er interessert i det samme, sier 19-åringen.

Seks år etter at ideen om den nye folkehøgskolen ble skapt, er den nå altså en realitet. Midt i sentrum av byen og i det gamle bygget til Solborg hotell flytter 48 elever inn i helga. Ni ansatte

og rektor Ann Birgitte Tveiten tar fatt på skoleåret mandag.

– Vår skole skal være et kompetansesenter og en treningsarena for kreative prosesser og tenkning. Her skal vi samarbeid med ekte problemstillinger for bedrifter og lokalsamfunnet, sier hun.

FÆDRELANDSVENNER

BLØMANDE ELEVINTAK OG BYGGOPPRUSTING PÅ FOLKEHØGSKULEN

To nyoppussa internat er mellom det som møter dei rekordmange elevane som snart byrjar ved Bømlo folkehøgskule. Samstundes forebur skulen seg på å utvida linjetilbodet til neste år.

– Me arbeider medvite med å utvikla oss for framtida, seier rektor Magne Grøneng Flokenes ved Bømlo folkehøgskule.

Han viser lokalavisa det eine av to internat som er nyoppussa når skuleåret byrjar søndag 28.august.

Flott og nymalt er det, nytt elektrisk anlegg, nye internatkjøken, nye bad og nytt varmeanlegg med vassboren varme. Energiøkonomisering og ei meir miljøvenleg drift er på plass.

BØMLO-NYTT

E-SPORT-FEBER PÅ FOLKEHØGSKOLEN

Søkertallene til Namdals Folkehøgskole har skutt i været de siste to årene.

Årsaken til det heter E-sport.

Kampen om skoleplasser til den kompetitive siden av dataspill har aldri vært større. Namdal Folkehøgskole fikk 175 søkere på 20 plasser til linjen kalt E-sport.

– Dæven, sier Kristian Nøst Barstad da han får høre søkertallene på E-sport ved Namdals Folkehøgskole. Han studerte selv E-sport der sist semester.

På høgskolen i Namdal lærer elevene seg som dataspillere, eller «gamere» som er den vanligste betegnelsen på dem som spiller dataspill på et litt høyere nivå.

TRØNDER-AVISA

«SOM LUKTEN AV GAMLE MENNESKER»

Det skal sies at disse tenåringsene har det veldig travelt. Skole, lekser, sport, jobb, klær, foreldre, brødre, søstre, halvbrødre, halvsøstre, vennskap, kjærlighet, musikk, og mest av alt, skjermer (TV, internett, spill, teksting, instagramming)

– sammenlignet med alt dette er det klart at det å lese en bok, blekner i forhold. Å skulle lese en bok utfordrer deres sjette smart-telefonsans som forteller dem at de kan være overalt, til enhver tid. Plutselig sitter de fast på én side, de er ankret fast, forføyd. Å ikke være online gjør dem nervøse, til og med sinte. «Bøker lukter som gamle mennesker», hørte jeg en students si.

Ja, jeg vet: dette er gammelt nytt. Vi har vært klar over fenomenet siden Iphone ble lansert i 2007. Men, som Turkle har dokumentert: mengden tid tenåringsene tilbringer foran en skjerm, har økt til det punktet hvor det tar over livene deres. Digital kultur har fengslet oss raskere og grundigere enn flesteparten av oss hadde forestilt seg.

DAVID DENBY, THE NEW YORKER, AFTENPOSTEN INNSIKT

EUROPEISKE VERDIER

– Vi må spørre oss selv hvorfor de (IS, muslimer etc.) er så sinte. Er det islams natur? Eller fordi vi trækker muslimer på tærne og bomber noen uten egentlig grunn? Jeg sikter til Bush' første og andre krig. Jeg er en sekulær, liberal person som tror på europeiske verdier, men for å kunne forstå dette primitive og svært brutale sinnet, må vi se det i et historisk perspektiv.

OHRAN PAMUK I AFTENPOSTEN

KALENDER 2016

14.–16. september 2016
19.–20. september 2016
20.–22. september 2016

Informasjonskonferansen 2016, Oslo
Kurs for nye tillitsvalgte, Sanner Hotell, Gran på Hadeland
Tillitsvalgtkonferansen 2016, Sanner Hotell, Gran på Hadeland

22.–23. september 2016

Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for fremtiden: Oppstartsamling 2016/2017, Lillestrøm

7.–8. oktober 2016

D3 drøftingsdager (Sogn og Fjordane)
Fjordane folkehøgskule, Nordfjordeid

10.–12. oktober 2016

D1 drøftingsdager (Nordnorsk møte),

Folkehøgskolen 69 Grader Nord, Malangen

17.–19. oktober 2016

D2 drøftingsdager (Trøndermøtet), Sund folkehøgskole,

Inderøy

26.–28. oktober 2016

Folkehøgskolenes lederutdanning, 2. samling, Bergen

8.–10. november 2016

Lederforum 2016 med årsmøte i IF, Gjøvik

17.–18. november 2016

Folkehøgskolenes lederutdanning, 3. samling, Drammen?

1.–2. desember 2016

Internasjonalt seminar 2016

Følg med på «Kalender» på www.folkehøgskoleforbundet.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

NOTERT

OHRAN PAMUK

– Og venstresiden har en historie med like stor undertrykking av kvinner som høyresiden. du kan ikke skjule en inhuman situasjon fordi du har en utopi. Det er det ingen utopi., men et instrument for å skjule en pågående undertrykking. Jeg skulle ønske at den tyrkiske feministbevegelsen var sterkere.

– Tallenes tale om kvinnenes situasjon i Tyrkia er ganske klar, men de fleste menn lukker jo øynene for slike fakta. Hvorfor gjør ikke du det? Hvor kommer din sensitivitet fra når det gjelder både innblikk og kunnskap om kvinners liv?

Alt er basert på hva jeg har sett siden barndommen sammen med mine overklassevenner. Når jeg gjorde lekser hjemme hos venner, fikk jeg et nært innblikk i livet til kvinnene, hvordan de sto til tjeneste for mennene hele tiden. I dag er vi vitne til hvordan religiøse fordommer, vaner, tenke- og væremåter forandrer seg langt saktere enn andre deler av samfunnet. Derfor kan du ha denne kombinasjonen av mennesker som lever et komplekst moderne liv, men praktiserer måter å være på som er inhumane og urettferdige.

OHRAN PAMUK I AFTENPOSTEN

#FHSLiv

Repost
@sogndalfhs :
Matboksene er klare – nå mangler vi bare elevene

@solbakkenfhs
: Høyt henger de, men sure er de ikke.
Vindusdugnad på Solbakken.
Nå blir det fint til

elevene kommer.

#rektor Rune og **#musikk-**
og **#sanglærer Hilde** høyt
oppe:-) **#folkehøgskole** **#fhsliv**
#dugnadsånd **#solbakkenfhs**
#teater **#sang** **#dans** **#musikal**

Den nyeste folkehøgskolen i Norge, SKAP folkehøgskole i Mandal, har overtatt et

hotell og gjort det om til en folkehøgskole med plass til å skape ideer sammen med det lokale næringslivet. Selv i trappen blir man minnet om hva som er skolens kjerne.

@torshusfhs
Skoletur til **#shetland** med **#statsraad** **#lehmkuhl** **#torshusfhs** **#fhsliv**

#folkehøgskole **#liveterbestute**
#nordsjøen **#seiltur**

DORTE BIRCH

ARBEIDSGIVERS RETT TIL INNSYN I E-POST MV

Forbundets sekretariat får fra tid til annen henvendelser fra medlemmer som stiller spørsmål vedrørende arbeidsgivers adgang til å få innsyn i deres personlige område i virksomhetens datanettverk eller i andre elektroniske kommunikasjonsmedier eller elektronisk utstyr som arbeidsgiver har stilt til disposisjon til bruk i arbeidet i virksomheten. Det kan enten dreie seg om innsyn i e-post eller et ønske fra arbeidsgiver om å overvåke den enkeltes arbeid. Reglene om arbeidsgivers innsynsrett finner vi i personopplysningsloven og i personopplysningsforskriften.

Når det gjelder arbeidsgivers innsyn i arbeidstakers e-postkasse finner vi disse reglene i forskriftenes kapittel 9. Her innskrenkes arbeidsgivers innsynsrett til de tilfeller hvor det er nødvendig for å ivareta den daglige driften eller andre berettigede interesser ved bedriften. Ett eksempel på dette er arbeidsgivers behov for innsyn i e-post hvis en arbeidstaker får et lengere sykefravær. Arbeidsgiver vil også ha rett til innsyn i de ansattes e-post hvis det er begrunnet mistanke om at arbeidstakers bruk av e-postkassen representerer et grovt brudd på de plikter som følger av arbeidsforholdet eller kan gi grunnlag for oppsigelse eller avskjed. Vi ser her at personopplysningsforskriften setter relativt strenge krav for innsyn når den krever oppsigelsesgrunn eller at pliktbruddet må være grovt. Dette alternativet bør således kun brukes i alvorlige situasjoner som for eksempel ved mistanke om økonomisk utroskap, klar illojalitet e.l. Et klassisk tilfelle er når en ansatt ønsker å starte konkurrerende virksomhet og vil ta med seg andre nøkkelpersoner i virksomheten.

I de tilfelle arbeidsgiver har rett til innsyn etter de ovennevnte regler er det visse prosedyreregler som må følges. Disse fremgår av forskriftenes § 9-3. For det første skal arbeidstakeren om mulig varsles om innsynet på forhånd og gis anledning til å uttale seg før innsynet skjer. Varslet skal inneholde arbeidsgivers begrunnelse for hvorfor vilkårene for innsyn er oppfylt. Arbeidsgiver skal også orientere om arbeidstakers rettigheter etter

forskriftene. Videre skal arbeidstaker så langt det er mulig gis anledning til å være tilstede når innsynet skjer. Arbeidstaker har i disse tilfeller rett på å la seg bistå av en tillitsvalgt eller en annen representant.

I en del tilfeller må imidlertid innsynet skje raskt eller uten at arbeidstakers vitende for ikke å risikere at arbeidstaker kan forspille bevis eller på annen måte hindre et reelt innsyn. I disse tilfeller kan arbeidsgiver gjennomføre innsynet, men plikter da å varsle arbeidstaker skriftlig så snart innsynet er gjennomført. Arbeidsgiver skal da opplyse om sin begrunnelse for innsynet. Videre skal det gis opplysninger om hvordan innsynet er foretatt, hvilke e-poster og andre dokumenter som ble åpnet, samt resultatet av innsynet.

De ovennevnte reglene kommer også til anvendelse når det gjelder arbeidsgivers adgang til innsyn i den ansattes personlige område i virksomhetens datanettverk eller andre deler av virksomhetens elektroniske utstyr som arbeidsgiver har stilt til disposisjon for arbeidstakeren. Arbeidsgiver har som hovedregel, heller ikke rett til å overvåke den ansattes bruk av elektronisk utstyr, som for eksempel internett. Unntaket her er de tiltak som har til formål å administrere systemet eller å avdekke brudd på sikkerheten i systemet. En overvåking av den enkelte arbeidstaker på andre grunnlag er således ulovlig i henhold til personopplysningsforskriften.

Vi ser også at enkelte arbeidsgivere bruker kameraovervåking for å kontrollere ansatte. Disse kameraene

settes gjerne opp i inngangen til arbeidsplassen slik at en kan følge de ansattes bevegelser ut og inn på arbeidsplassen. Arbeidsgivers formelle begrunnelse vil i disse tilfelle ofte være å kunne kontrollere at uvedkommende ikke skal oppholde seg i inngangspartiet. Personopplysningsforskriftens kapittel åtte inneholder særskilte regler for dette. Det fremgår her at opptak skal slettes når det ikke er saklig grunn for oppbevaring og senest syv dager etter at opptakene er gjort. De ansattes bevegelser vil regelmessig ikke være noen saklig grunn for en arbeidsgiver å oppbevare opptakene. Dersom opptakene ikke inneholder andre hendelser som gir grunnlag for lengere oppbevaring skal opptakene slettes snarest mulig.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN

Med tillatelse hentet fra magasinet Spekter – Akademikerforbundet

Ronnie MAG Larsen er Folkehøgskolens faste spaltist. Han er folkehøgskolelærer, forfatter og musiker. Her gir han oss sitt skråblikk på verden.

PERLER FOR SVIN

I år skal vi prøve at elevene ikke får bruke mobiltelefoner i felles-timene og under morgensamling. Noen av skolene har selv sagt knekt koden og forstår ikke at det kan være et problem, men det er det. Et sant helvete for å si det forsiktig. I fjor hadde vi en av Norges beste tekstforfattere på besøk, Erik Hillestad. Flere av de ansatte møtte opp selv om vi hadde fri, kan du tenke deg, for å se og høre denne legenden. Vi brukte enhver passende anledning uken før for å forklare hvorfor han skulle komme og hvem han var. Så står han der og forteller de beste historiene. Elevene forstår ikke det de er med på. De tror det er kjedelig før det har begynt. Han blir som nynorsk, og jeg gremmes. Det var virkelig perler for svin; de luxe-utgaven.

Etter timen med Hillestad som varte i en evighet av flauhet, bestemte vi oss for at nå måtte vi reise kjerringa. Og i år så skal vi altså mobilbruken til livs, uansett hvor uinteressant og interessant det skulle bli.

Men hvor tar vi det videre. Det er jo ikke nok at vi som skole skal være fornøyd om de ikke bruker mobil, men allikevel har tankesettet en annen plass. Så leste jeg artikkelen i Aftenposten om de som var på Øyafestivalen og var utav seg. Rett så forbannet var de for at folk snakket og hoiet midt under hvilken som helst konsert. Og det er da jeg tenkte at vi kan benytte oss av dette med danning. Hvor skal elevene lære at en konsert er en plass hvor de som faktisk er på scenen er hovedattraksjonen og ikke den gjengse publikummer. Jeg kjenner en som bruker å gå bort til pratemakerne, vise billetten og spør om navnet til vedkommende står der.

Nå er jo konserter så mangt for de som er 19 år, men man burde ha lært at det som skjer på scenen er like viktig, som et kinobesøk eller teater for den del. Man burde ha oppført seg på samme måte på konsert som man gjorde på et bibliotek, i kirken, eller på kino. For en konsert er noe annet. En film kan man se i etterkant hjemme, på et bibliotek kan man alltid låne boken senere, teateret leverer de samme replikkene kveld etter kveld. Men når vi reiser på konsert som alltid koster mer enn de nevnte arrangementer, som alltid er one night only, og som man aldri kan se i reprise; nei da skal man på død og liv prate og snakke om absolutt ingenting.

Vi som skoleslag kan faktisk lære 10 prosent av all norsk ungdom at man må oppføre seg på konsert. Hvem andre har den muligheten da?

Til høsten skal Erik Hillestad komme tilbake for å snakke til et nytt kull. Telefonene skal ligge i en boks helt foran, og hver elev skal minst ha to spørsmål hver som vil gjøre at foredragsholderen i etterkant kan si at; Her på Holtekilen, var de virkelig interessert i å lære. Vi skal med stolthet slå oss på brystet og si; selvfølgelig, de er jo folkehøgskoleelever.

Jeg grugleder meg allerede.

RONNIE MAG LARSEN

FOLKEHØGSKOLENE GODT SYNLIGE PÅ ARENDALSUKA

Leder i Folkehøgskoleforbundet Øyvind Brandt i aksjon under Arendalsuka.
Foto: Øyvind Krabberød

Arendalsuka ble i år arrangert for femte gang. Arendalsuka er Norges svar på folkemøtene *Almedalsveckan* i Sverige og *Folkemødet* på Bornholm i Danmark og samler politikere, organisasjonsfolk, journalister og folk flest en uke med senkede skuldre i sentrumsgatene i vakre Arendal.

Arendalsuka består av et utall arrangementer til nesten alle døgnet tider og innenfor alt det politiske felt kan romme, krydret med kulturelle innslag. Arrangementer kan være alt fra frokostseminar til partilederdebatte i NRK TV.

Det var i år en betydelig økning i antall arrangementer – over fem hundre sto på programmet. Publikum kunne også besøke hele 190 stands fra ulike politiske partier, organisasjoner og NGOer. Folkehøgskolene var til stede i politisk gate med egen stand. Det gav god synlighet og mange gode kontakter og nyttige samtaler for og om folkehøgskolen.

ØK

Anna Lund Bjørnsen. Foto: ØK

ARRANGERTE SEMINAR OM FOLKEHØGSKOLEREISER TIL ISRAEL – PALESTINA

Det var Anna Lund Bjørnsen, leder i Fellesutvalget for Palestina og rektor Sven Wågen Sæther, rektor ved Borg folkehøgskole som hadde tatt initiativet til denne samlingen med foredrag og samtaler rundt reiser til dette svært krevende og urolige området.

Fire skoler var representert, Sund, Rønningen, Borgund og Nordhordland folkehøgskole. Disse skolene står ganske så langt fra hverandre når det gjelder synet på konflikten og hvordan de jobber med temaet, men det ble en flott seanse med gode innlegg og samtaler rundt et vanskelig spørsmål. Deltakerne delte med seg fra sine erfaringer, og mange ideer til metodikk i undervisning og kontakter i området kom på bordet. Assisterende generalsekretær i Israelsmisjonen, Jorunn Andestad Langmoen holdt et sterkt innlegg om deres arbeid med brobygging og forsoning mellom israelere og palestinere. Anna Lund Bjørnsen, tidligere folkehøgskoleelev og leder i Sosialistisk ungdom, understreket hvor viktig det er å få fram bredden i historier, så elevene ikke bare får én fortelling.

– Enhver reise til Israel blir en politisk reise. Turoperatørene ønsker å fremstille sitt område på SIN måte, og det er mye feilinformasjon her, sa Bjørnsen.

Se hjemmesiden til Fellesutvalget for Palestina www.palestina.no

ØK

SUND INSPIRASJONSKJØKKEN FOR ØKOLOGISK MAT

Sund folkehøgskole har inngått en intensjonsavtale med DebioInfo om å være inspirasjonskjøkken for andre storbuskoldninger som ønsker å satse på økologisk mat.

Sund folkehøgskole har satset stort på økologisk mat de siste årene. Nå skal de dele kunnskapen med andre storkjøkken som ønsker å satse økologisk. Gjennom et samarbeid med DebioInfo skal kjøkkenet på Sund folkehøgskole være et ressurscenter som tilbyr veiledning i bærekraftige menyer og økologisk mat.

Det er internatleder Svein Arne Sundfær som er kontaktperson på Sund folkehøgskole for prosjektet. I tiden som kommer kan bedrifter som er interessert komme til folkehøgskolen og få veiledning i å lage handlingsplaner og få praktisk tips og råd for å nå Debios mål for sertifisering av serveringssteder.

– Vi ser fram til å kunne tilby både kurs og individuell veiledning av bedrifter, sier internatleder Svein Arne Sundfær ved Sund folkehøgskole. Skolen har allerede stor pågang fra storkjøkken som ønsker å lære mer om temaet, og nå får vi anledning til å gi disse enda bedre veiledning enn tidligere.

Opplegget tilbys og koordineres av Matvalget, som er et av Debios virksomhetsområder.

TORE HALTLI

SVENSK SØSTER- ORGANSIASJON SKIFTER NAVN

Svenska Folkhögskolans Lärarforbund (SFHL) avholdt landsmøte på Gotlands folkhögskola i juni. Der ble det vedtatt å endre navn til Förbundet Folkhögskollärarna. De utvidet også sine landsmøteperioder fra tre til fire år. Leder Ingela Zetterberg ble gjenvalgt for fire nye år.

ØK

REKTORSKIFTER

Vi noterer endel skifter i rektorstolen ved frilynte folkehøgskoler denne høsten.

På Fjordane gir Arne Hagen seg etter 16 år som leder, 1. oktober går han av. Silvia van Hesik Førde er konstituert i stillingen, hun har vært Inspektør ved skolen i 16 år.

Ved Møre folkehøgskule er Martin Staxrud (42) tilsatt som ny rektor, Han tar over etter May Kristin Bolli. Den nye rektoren, som opprinnelig kommer

fra Gran på Hadeland, har i 12 år vært studieleder i idrettsfag ved Gateway College. Han startet i stillingen 1. august.

Martin Staxrud

Mariann Aaland som har vært linjelærer på forfatterlinja ved Buskerud folkehøgskole er nå tilsatt som konstituert rektor ved skolen på Darbu.

Ny rektor på Voss folkehøgskule heter Claus Rønnesdal. Han bor på Voss, er 44 år, og er lektor med utdanning innen historie (hovedfag), mastergrad innenfor organisasjon og utdanningsledelse samt studier i veiledning, arbeids- og organisasjonspsykologi og Norge som innvandringsland.

Claus Rønnesdal

Claus kommer fra Sogn regionråd hvor han har vært programleder for et skole- og barnehage-prosjekt fra prosjekt til etablert utviklingsprogram. Han har vært kultursjef i Bremanger, og kommunalsjef, skoleeier, personalsjef og ass. rådmann i Aurland kommune. Den nye rektoren tiltar 1. september.

OK

STUDIETUR TIL BALKAN

Vi besøkte kontorene som Nansen dialog driver i Mostar og Sarajevo, og fikk flotte møter med engasjerte folk. Vi fikk også være med teamet fra Mostar til en videregående skole i Stolac hvor de driver dialogarbeid, i et meget krevende område av landet. Det er i dag ti dialogsentre på Balkan som drives fra Nansen dialog. De har tidligere hatt god økonomisk støtte over Utenriksdepartementets budsjetter (UD). Nå er denne støtten trukket, så det jobbes iherdig for å finne andre økonomiske løsninger.

Vi møtte flotte og engasjerte medarbeidere som ønsker forsoning, men som også vet godt at dette dialogarbeidet krever lang tid og masse tåmodighet. De var veldig bekymret for sentrenes framtid, og var veldig interessert i å knytte kontakter med norske folkehøgskoler for samarbeid og utveksling.

OK

VELLYKKET KURS FOR NYE REKTORER

F.v: Martin Staxrud fra Møre Folkehøgskule, Godtfred Særsland fra Seljord Folkehøgskule, Mariann Aaland fra Buskerud Folkehøgskule, Claus Rønnesdal fra Voss Folkehøgskule, Tore Haugen fra Hallingdal Folkehøgskule og Sigbjørn Toskedal fra Karmøy Folkehøgskule.

Foto: Astrid Fuhr

De nyansatte rektorene som deltok på introduksjonskurs for nye rektorer på Skiringssal folkehøgskole 9. og 10. august var svært fornøyde med opplegget.

Hele seks ferske rektorer deltok på samlingen. De nye rektorene kom fra Møre, Seljord, Buskerud, Voss, Hallingdal og Karmøy folkehøgskoler.

– Kurset var bra på flere måter. Som ny rektor kan en bli overveldet over alt man skal sette seg inn i. I så måte var informasjon vi fikk oversiktlig, og inndelingen av emner

god. De prioriterte emnene ble presentert på en opplysende måte. Veldig kjekt og nyttig å få knytte nye, trivelige kontakter. Godt vertskap, og god mat, sier Sigbjørn Toskedal, nyansatt rektor på Karmøy Folkehøgskule.

Blant tema som stod på programmet var folkehøgskolens historie, dannelse og ledelse, en innføring i folkehøgskoleloven og en introduksjon til organisasjonene i folkehøgskolen. Foredragsholderne var i all hovedsak interne krefter i Folkehøgskoleforbundet, og det var også satt av god tid til diskusjon og spørsmål.

ASTRID FUHR

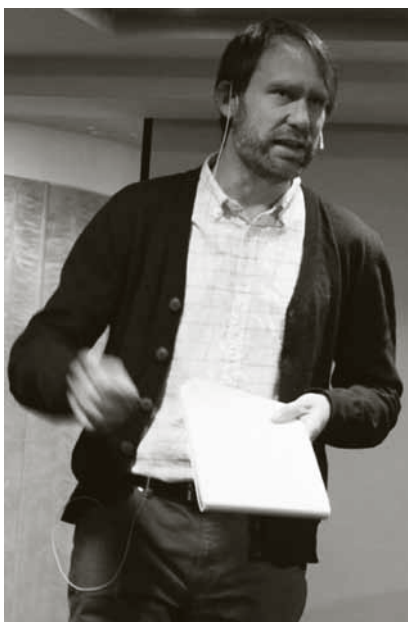
TRENGER JEG EN MASTER TIL?

I det siste har jeg tatt meg selv i å fundere på om jeg trenger en master til? Jeg har allerede hovedfag i allmenn litteraturvitenskap, men jeg trenger kanskje en master som er mer relevant og nyttig?

Utdanningssystemet er det instrumentelle synet på læring og utdanning i ferd med å bli dominerende. Kunnskap som ikke handler om teknologi, økonomi eller administrasjon stemples som unyttig. Det har vokst fram et syn på utdanning som er dypt individualistisk og nytteorientert. Utdanninger uten klar nytteverdi blir i stadig større grad marginalisert.

I arbeidslivet er trenden at flere og flere stillinger krever masterutdanning, uten at arbeidsoppgavene nødvendigvis har blitt mer kompliserte. Premisset er at en person med mastergrad løser oppgavene bedre enn en person med lavere utdanning, nærmest uavhengig av hva oppgaven består i. Personlig mener jeg at dette bare er tøv; i de aller fleste jobber er det helt andre faktorer enn utdanningsnivå som er avgjørende for hvor godt man mestrer arbeidsoppgavene. Allikevel tenkte jeg tanken: trenger jeg kanskje en ekstra master for å bli en god rektor?

Hva skal man si når selv en rektor i folkehøgskolen begynner å lure på om utdannelsen sin er nyttig nok? Folkehøgskolen er jo nettopp stedet der dannelse og folkelig opplysning skal stå fram som et klart og tydelig alternativ til de rådende tendensene i resten av samfunnet. Er ikke dette skoleslaget hvor uformell kompetanse og personlige egenskaper er minst like viktig som formell utdanning? For min egen del gikk det faktisk så langt at jeg vurderte å ta den nye utdanningen for ledere i folkehøgskolen, men forkastet den fordi faginnholdet ikke virket nyttig nok. Nytte ble viktigere enn nysgjerrighet.

«Det vi virkelig trenger er mennesker med dømmekraft. Noen som kan erstatte svar med spørsmål»

Jeg må nok bare innrømme at jeg er blitt infisert av et instrumentelt utdanningssyn.

Hvordan kan man kvitte seg med en slik infeksjon? Ikke vet jeg, men å lese antologien *Demokratisk dannelse* (se anmeldelse i dette nummeret) kan være et sted å starte. Der får man bekreftelse på at dannelse er noe større og viktigere enn den instrumentelle, nyttige lærdommen. Dannelse er all den erfaring og innsikt som man ikke vet helt hva man skal bruke til, skriver Dennis Nørmark i boken. Den tilsynelatende unødvendige kunnskapen vi samler opp blir en bakketopp vi kan gå opp på. Derfra får vi utsyn, og ser både alternativer og nye sammenhenger. Vi trenger teknokratene, økonomene og byråkratene, men det er virkelig ikke de som er mangelvare i dag. Det vi virkelig trenger er mennesker med dømmekraft. Noen som kan erstatte svar med spørsmål.

Kommer jeg til å ta en ekstra master? Jeg tror kanskje ikke det, men jeg er fortsatt usikker. Er jeg negativ til at det kommer en lederutdanning for folkehøgskolen? Absolutt ikke, men vi må reflektere rundt hvordan den påvirker vårt syn på hva som er viktig for å være en god rektor i folkehøgskolen. Lederutdannelsen har akkurat startet opp med sitt første kull, så dette bør være et godt tidspunkt for både innspill og diskusjon.

TORE HALTLI, REKTOR SUND
FOLKEHØGSKOLE

KJEMPELOFT FOR SKREIEN OG KYSTKULTUREN

I Lofoten arbeides det hardt for å skrive om vår nasjonale historie. Fortellinga om Norge har i alt for stor grad vært dominert av stavkirker og østnorsk bondekultur. Nå er det på tide å løfte fram skreien og kystkulturen sin betydning for nasjonsbygginga.

TEKST OG FOTO: BRYNJAR TOLLEFSEN

Dette fikk deltakerne på årets seniorkurs høre da de gjesta Lofotmuséet i forbindelse med sin samling i Kabelvåg i juni. Det var den visjonære ildsjelen Johannes Rørtveit som presenterte planene, og han tenker stort sammen med de andre initiativtakerne.

– Vi har forprosjektet klart, og venter å komme med i neste års statsbudsjett. Det vi ønsker å skape i det historiske Vågar i Lofoten, er et internasjonalt senter for å formidle skreiens betydning. Både den betydninga skreien har hatt, og den enorme verdien den representerer for framtidige generasjoner.

Fordummende

Gjennom mange hundre år utgjorde skreien fra Lofoten nærmest hele den norske handelen med andre land. Den åpna for omfattende kontakt med andre kulturer, og den ga avkastning som gjorde det mulig å bygge byer i Norge. Både Trondheim og Bergen ville hatt helt andre historier om det ikke var for skreien.

– Nidarosdomen er bygd på basis av tørrfisk, slår Johannes Rørtveit fast.

Han har, i likhet med mange andre som kjenner historia til de norske fiske-riene, sett med fortvilelse på den norske sjølførståelsen slik den kommer til uttrykk på Bygdøy-muséet i Oslo.

– Der er kystkulturen helt fraværende. Det er utrolig, og til sjuende og sist fordummende. Ingen kan forstå hvordan dette landet ble til uten kjenne fortellinga om Lofotfisket og tørrfisk. Ta en så kjent hendelse som Leiv Eirikssons seilas til Vinland. Den kunne ikke vært gjennomført uten tørrfisk som proviant. Men viktigere er naturligvis den voldsomme økonomiske betydninga fisken fra Lofoten har hatt gjennom tidene.

Stort løft

– Slik vi ser for oss det nye senteret, vil det ha en kostnadsramme på rundt 300 millioner kroner. Dette omfatter samtidig en opprustning av Lofotmuséet og Lofotakvariet som sammen med Galleri Espolin er viktige formidlere av skreiens historie. Det er et stort løft som forutsetter at vi får gjennomslag i det politiske miljøet, og at det blir tatt et nasjonalt ansvar for å rette opp det tragiske misforholdet som har dominert den norske historiefortellinga.

– I det store bildet kommer oljen bare til å utgjøre en parentes i vår historie. De virkelige verdiene ligger i våre fornybare ressurser, ikke minst skreien. Vi må formidle dette slik at det blir forstått, ellers kan det gå veldig galt med oss, sa

Johannes Rørtveit til lydhøre seniorer på junimøte i Lofoten.

Initiativtakerne håper på byggestart i 2018. Dersom det nye senteret blir realisert, vil det bli en hovedattraksjon for turister som besøker Lofoten, med beliggenhet på samme sted som middelalderbyen Vågar, en drøy kilometer vest for Lofoten folkehøgskole.

SENIORLAGET I LOFOTEN

25 spreke seniorer deltok på seniorlagets treff og årsmøte som i år ble arrangert på Lofoten folkehøgskole 13.– 17. juni.

Værgudene viste seg mesteparten av tida fra sin aller beste side og bussturen til Å viste oss speilblank Vestfjord og utsikt til «erdens ende».

Vikingsmuseet ble besøkt, og senere Tørrfiskmuséet på Å. Midnattsol tur til Hov på Gimsøya ble det også for de nattpreke.

I god folkehøgskoleånd var det også foredrag, alle med tema fra Lofotens natur og kultur. I Henningssvør sto besøk på Full Steam på programmet med lofothistorie og smaksprøver av div lofotprodukter.

Lofottribadurene Kai Larsen og Dag Kajander bidro med sitt lofotprogram, og siste kveld sto grilla tørrfisk på menyen. Alt i alt mye om Lofoten, men sånn må det bli når vertskapet får lov å bestemme.

5 GODE GRUNNER

For alle vi som jobber i folkehøgskolen er det mange gode grunner til å være medlem av Folkehøgskoleforbundet. Av plasshensyn skal jeg her gruppere de i fem.

Først så er det kun Folkehøgskoleforbundet som på fellesskapets vegne arbeider med idégrunnlaget til frilynt folkehøgskole. For hva er egentlig folkehøgskole? Det er det du og jeg og våre kolleger gjør, uansett hva vi jobber med rundt om på alle folkehøgskolene, basert på idéene vi har om frilynt folkehøgskole og verdigrunnlaget for den enkelte skole. I praksis vil det si at vi i ulike samlinger fokuserer på idégrunnlaget, samt skriver om det i bladet, gir ut sangboka og en rekke skrifter og bøker. Dette idéarbeidet er også viktig inn mot myndighetene i arbeid med lov og forskrift.

For det andre er alle vi som jobber i folkehøgskolen avhengig av at Folkehøgskoleforbundet hele tiden er aktivt på myndighetene for at lov og forskrift samt statsstøtten, både til skolene og studiestøtten – altså våre rammebetingelser – er så gode som mulig og slik at det er mulig å drive gode og aktuelle folkehøgskoler. Her er det årlig mange eksempler på hvordan vi i dette interesseløst arbeidet på alles vegne så langt har lyktes godt med det.

Tredje viktige grunn er at Folkehøg-

skoleforbundet er fagforening for medlemmene. Vi arbeider kontinuerlig for ordnede og rettferdige lønns- og arbeidsforhold for både lærere, praktisk personale og rektor, som alle er ansatte. Etter at folkehøgskolene ble overført fra statlig område til det private i 2006 er dette blitt tydeligere og helt nødvendig del av forbudets arbeid. Fra samme år forhandler Folkehøgskoleforbundet overenskomster for alle ansatte, enten gjennom samarbeidet med Utdanningsforbundet og hovedorganisasjonen UNIO overfor Virke og KS, eller gjennom selvstendig partsforhold med Virke og KS for alt praktisk personale. Vi bistår i lokale forhandlinger og særavtaler samt hvert år i en rekke saker for lærere, praktisk personale og rektorer i situasjoner som ikke lykkes løst lokalt.

Fjerde grunn er at Folkehøgskoleforbundet også forestår det felles pedagogiske utviklingsarbeidet, slik at skolene og skoleslaget alltid er aktuell. Det kan dreie seg om fokus på pedagogikk, veiledning, selvevaluering, kurs i fag og emner det undervises i eller som er aktuelt for det praktiske personalet, eller større overgripende prosjekter som nå aksjonslæring og bærekraft, mental helse for elevene, etc. Også her bidrar forbundet med foredrag og opplegg på driftingsdager, for- og etterarbeidsdager og på andre arenaer, nå også i samarbeid

med universiteter og høyskoler, samt utgir skrifter.

For det femte har du som medlem også en rekke andre medlemsfordeler. Bladet 'Folkehøgskolen' er vi stolte av, i tillegg til 'Medlemsnytt' og informasjon på nettsidene våre (som nå endelig skal oppgraderes). Via Solidaritetsfondet støtter vi utviklingsprosjekter folkehøgskolene er engasjert i. Vi har et forskningsfond for å stimulere til forskning på folkehøgskole. Og i tillegg arbeider vi med å videreutvikle stipendmulighetene til deg som medlem. Gjennom vår samarbeidsavtale har medlemmer i Folkehøgskoleforbundet også tilgang til alle medlemsfordelene i Utdanningsforbundet og pedagogisk personale dobbelt medlemskap i Folkehøgskoleforbundet og Utdanningsforbundet.

Dette arbeidet gjør ikke seg selv. Vi er ikke flere skoler og ansatte enn at vi alle er helt avhengige av å stå sammen i et idé-, utviklings-, fag- og interessefellesskap, dersom folkehøgskolen også framover skal være en attraktiv arbeidsplass for oss alle og et livskraftig tilbud til ungdommen.

Til nye og 'gamle', godt skoleår! Og godt medlemskap!

ØYVIND BRANDT

LEDER I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

MANGE DELTAKERE PÅ «KURS FOR NYE I FOLKEHØGSKOLEN»

Kurs for nye lærere. Foto: Sindre Vinje

Det er har blitt tradisjon å avholde «Kurs for nye i folkehøgskolen» den andre uka i august. I år var kurset lagt til Skiringssal folkehøgskole. Mellom 8. til 11. august var det tre kurs – for lærere, skoleledere og praktisk personale. De hadde noen fellesøkter, mens andre økter som var spesielt rettet mot egen yrkesgruppe.

I år var det hele 46 deltakere på «Kurs for nye». Kursansvarlig Sindre Vinje er svært fornøyd med oppmøte og melder om reflekterte og engasjerte nye medarbeidere til folkehøgskolen. «Til neste år håper vi på enda flere deltakere, da vi har en intensjon om å legge flere fagkurs til denne uka», kan Vinje fortelle. Han anbefaler sterkt alle folkehøgskoler å sende sine nyansatte på dette kurset, da det gir dem både inspirasjon og en innføring i folkehøgskolens historie, tradisjon, lovverk og pedagogikk – og ikke minst få møte andre nyansatte.

ØK

SENIORKURS 55+ FOR FOLKEHØG- SKOLEANSATTE

Nestor, i samarbeid med Folkehøgskoleforbundet og NKF, inviterte for andre gang til Seniorskurs 55+ for folkehøgskoleansatte. Tjue deltakere fra pedagogisk og praktisk personale deltok ved det flotte kurssenteret til Nestor i Melsomvik.

Dette var et motivasjons- og pensjonistforberedende kurs. Her ble det gitt svar på mange spørsmål rundt juss, økonomi og pensjonsrettigheter gjennom foredrag, og det var også satt av tid til individuell veiledning. Tilbakemeldingene på kurset var svært positive blant deltakerne – dette ble oppfattet som svært nyttig.

Vi spurte Dag Raael Braathen (57), musikk lærer ved Romerike folkehøgskole, om hvorfor han hadde meldt seg på 55+ - kurset?

– Det er fordi jeg nærmer meg pensjonisttid og må tenke noen tanker om det.

– Hva har vært mest nyttig?

– Kunnskap om pensjon og AFP og økonomien som pensjonist har vært veldig nyttig.

– Hvor lenge planlegger du å jobbe?

– Der er fortsatt alt åpent, avslutter en optimistisk 57-åring.

Dag Raael Braathen. Foto: Øyvind Krabberød

ØK

PAUSE I VIRKE- FORHANDLINGENE

Partene er enige om å ta en pause i Virkeforhandlingene.

Forhandlingsfristen var opprinnelig torsdag 25. august kl. 24.00.

23. august overleverte partene i HUK-området (helse- utdanning og kultur) i Virke sine krav. Pensjon står sentralt i forhandlingene.

I sin innledning la Unios forhandlingsleder Kari Tangen vekt på at Unio-organisasjonene i sine krav har tatt utgangspunkt i hva som særpreger dette tariffområdet:

– Vi har i en helt fersk NOU fra det såkalte Hippe-utvalget (Ideell opprydding), som har sett på de historiske pensjonskostnadene i denne sektoren, blitt minnet om den tette relasjonen som har vært, og langt på vei fortsatt er, mellom de ideelle leverandørene av helse- og sosialtjenester og det offentlige og framveksten av den norske velferdsstaten. I tett samspill med det offentlige gikk de ideelle organisasjonene foran og avdekket og bidro til å dekke omsorgsbehov i samfunnet og andre behov innenfor utdanning eller kultur, sa hun.

Men hun understreket videre at lønns- og arbeidsvilkår skulle være de samme i ideelle virksomheter som i de offentlige for å sikre mobilitet for de ansatte mellom offentlige og ideelle leverandører av tjenester.

– Vi innser at ideell sektor neppe vil bli lønnsledende. Samtidig som vi ikke ønsker at det her skal utvikle seg et marked som undergraver de offentlige avtalene, sa Tangen.

Unio-organisasjonene ønsker at virksomhetene skal bli i HUK-området, og vi vil gå inn i disse forhandlingene med det for øye og samtidig er målet å ikke undergrave de offentlige avtalene for våre medlemmer, sa Unios forhandlingsleder.

KNUT SIMBLE

SYV SØKNADER OM Å STARTE NYE FOLKEHØGSKOLER

Hvert år er det som oftest en drøy håndfull søknader til Kunnskapsdepartementet om å starte nye folkehøgskoler. Slik også i år, hvor det er syv søkere om å starte folkehøgskole i 2017.

Disse er Ørskog folkehøgskole (for 16-åringer), Jappe Ippes folkehøgskole, Sjunghatten folkehøgskole, Eresfjord folkehøgskole, Folkehøgskolen Helse (Evje), Goethe folkehøgskole og Nordkapp folkehøgskole.

Søknadene vil vurderes i forbindelse med statsbudsjettet for 2017.

STØTTE TIL NANSEN DIALOGSENTER I MOSTAR

Styret i Folkehøgskoleforbundet har innvilget en søknad om støtte på 5000 kroner til busleie for Nansen dialogsentret i Mostar i Bosnia.

Det samme har IF, IKF og NKF. Der ved er dialogsentret i Mostar sikret lokalene ut året. Bakgrunnen er at senteret fra i sommer mistet støtten fra Utenriksdepartementet og sto i fare for å miste lokalene for deres viktige fredsarbeid i påvente av behandling av søknader om videre støtte fra EU og andre steder.

LINJEUTVIKLEREN

Nytt verktøy for folkehøgskolene:

Når folkehøgskoler opplever utfordringer med eksisterende linjer, er det flere måter å utvikle disse eller nye på. Fra tid til annen utfordres Folkehøgskoleforbundet ved pedagogisk rådgiver til å bidra i dette arbeidet. Nå har Folkehøgskoleforbundet utviklet et verktøy for dette.

Verktøyet bærer tittelen 'Linjeutvikleren'. Konseptet er at et personale i løpet av en dag tas igjennom ulike strategiske faser med ulike metodikker som egner seg til hver fase – fra analysefase, via idéfase, mulighetsutforskning, risikovurdering til valg. I stedet for å sette av en personaldag til for eksempel idéutvikling, for så en gang i framtiden å ta dette videre, vil det meste av prosessen gjennomføres på en dag fram til linje eller linjetilbud.

Linjeutvikleren er gjennomført for første gang på Hallingdal folkehøgskole i mai. Folkehøgskolekontoret stilte da med kompetanser fra både Informasjonskontoret for folkehøgskolen og Folkehøgskoleforbundet.

OPPSTART AV MENTORORDNINGEN

Ringerike, Skiringssal og Risøy folkehøgskoler er pilotskoler for mentorordningen, som skal testes ut dette skoleåret. Mentorordningen er tilbud om mentorsamtaler mellom skolens personale og elever som ikke har fullført videregående opplæring. Hensikten er å fremme motivasjon til å fullføre videregående etter året på folkehøgskole.

Pilotprosjektet finansieres av Kunnskapsdepartementet og dokumenteres og evalueres av Høgskolen Sørøst-Norge. Det vil nå parallelt søkes om midler til å videreføre og utvide forsøksordningen til flere skoler neste år.

ERFARINGSSAMLING OM FLYKTNINGER

En rekke skoler har inngått avtaler om å motta unge enslige flyktninger dette skoleåret. 8. juni var en rekke av skolene samlet i Oslo for å fokusere på integreringsarbeidet med unge flyktninger på skolene.

Elverum, Ringerike og Rønningen folkehøgskoler innledet om deres erfaringer og utfordringer så langt. Representanter fra Ringerike kommune, IMDI og KS bidro også for kafédiallog mellom de frammøtte om samarbeid med kommune, undervisningstilbud og inkluderende miljø på skolen.

OYVIND BRANDT

NYTT FRA IF

Nå er skoleåret 2016–17 godt i gang og det med flere elever enn det noen gang har vært på norsk folkehøgskole. Gjennomsnittlig var folkehøgskolene 101 prosent fulle 1. august, hvilket er ny rekord.

Dette tallet er ikke helt likt fordelt på alle skoler. Noen skoler er vesentlig mer enn 100 prosent fulle og andre har ledige plasser.

PR I SOMMER

Rekordtallene i norsk folkehøgskole fikk stor oppmerksomhet i norske medier i sommer. Vi satte i gang en PR-kampanje og vil gjerne rose skolene for å ha gjort en stor jobb med å friste lokalmediene til å dele det glade budskap om populære folkehøgskoler.

I alt fikk vi over 90 medieoppslag om populære folkehøgskoler i sommer.

FORDELING PÅ FAGKATEGORIER

Internasjonale fag, friluftsliv og kategorien «andre fag og studier» er de mest populære fagkategoriene. Det har vært god vekst i alle tre fagkategorier og det er også disse tre kategoriene som har flest elever i forhold til kapasiteten.

Det er morsomt å se at både helt nye linjetyper som e-sport og spillutvikling, og tradisjonelle linjetyper som friluftsliv, øker i popularitet.

Kategorien «helse og sosial» er den eneste der vi ser en tilbakegang i antall elever. Dette er til gjengjeld en svært liten kategori med få linjer.

HVA ER GRUNNEN TIL ØKNINGEN?

Det er nok mange grunner til at folkehøgskolene har blitt så populære. En sentral grunn er definitivt at elevene trives på folkehøgskolene og drar hjem og forteller om et flott år. EPSI-undersøkelsen viser hvert år høye tall for om folkehøgskoleelever vil anbefale andre å gå på folkehøgskole.

I tillegg har folkehøgskolene vært flinke til å lage linjer og tilbud som treffer dagens unge. Skolene har også blitt svært gode på å fortelle om seg selv i både betalte og ubetalte kanaler.

Sist, men absolutt ikke minst, så treffer vi ungdommer som trenger folkehøgskolens tilbud etter mange år med karakterfokus og eksamener. Det har også blitt større aksept for at det kan være lurt å lære på en litt annen måte. At man faktisk lærer mye av å prøve å feile, i stedet for kun å skulle fokusere på å lykkes hele tiden for ellers går det utover den neste karakteren.

Kort sagt så vil jeg si at det er folkehøgskolens egenart som gjør at vi er så attraktive blant dagens ungdommer og det er svært gledelig.

Les også gjerne dette blogginnlegget som oppsummerer det vi forsøker å formidle til mediene når de spør oss om hvorfor folkehøgskolene er så

populære nå: <http://blogg.folkehogskole.no/2016/07/02/tre-grunner-til-at-folkehogskolene-er-sa-populaere/>

NYE NETTSIDER

Vi er i gang med et spennende prosjekt sammen med Netlife Research og TIBE. De holder for tiden på å undersøke hva slags behov potensielle søkere har når de går inn på nettsiden vår. Målet er å fornye og forbedre nettsidene slik at alle finner den skolen og den linjen de kan trives best på.

Vi vet ikke enda hvordan folkehogskole.no kommer til å se ut i framtiden, men er svært spente på resultatet av samarbeidet. Både vi og våre samarbeidspartnere har store ambisjoner og kommer til å snu mange steiner for å finne en god løsning.

SEND INN GODE SAKER

Skjer det noe spennende på skolen deres? Har dere en (tidligere) elev som har en god historie? Har dere et prosjekt som fortjener oppmerksomhet? Ta kontakt! Vi trenger gode PR-saker hele året.

DORTE BIRCH – DAGLIG LEDER IF

FOLKEHØGSKOLENES INTERNASJONALE ENGASJEMENT OG ETISKE DILEMMAER

Dette skoleåret vil IU sette fokus på etiske dilemmaer i folkehøgskolenes internasjonale engasjement. Etiske dilemmaer vil være tema på Internasjonalt seminar 1.-2. desember, i tillegg ønsker IU å ta opp dette temaet på ulike folkehøgskolearrangement og tilbyr alt fra IT til heldagsprogram om temaet. Her i folkehøgskolebladet vil du også finne artikler som tar opp ulike utfordringer.

Målet er å bidra til økt kunnskap og bevissthet i folkehøgskolen omkring temaet gjennom faglig påfyll, refleksjon og diskusjon. IU har også som mål å utarbeide «fjellvettregler» for internasjonalt engasjement i folkehøgskolen. Vi vil sette fokus på skolens fellesprosjekter, faglig innhold på linjer med global forståelse/solidaritet og faglig innhold på studiereiser. Prosjektet har klare linker til Aksjonsforskning- og bærekraftprosjektet, samt inkludering av flyktninger i folkehøgskolen. For bestilling av seminar/workshop, kontakt Brita Phuthi: brita@folkehogskole.no

BESØK FRA SØR-KOREA

På selveste nasjonaldagen til Sør-Korea kom en gruppe pedagoger og politikere fra livslang læringsinstitusjoner på besøk til Folkehøgskolekontoret. Gruppen var på en skandinavisk studiereise for å lære om voksenopplæringstilbud og organisering. I Danmark hadde de fått lære om Grundtvig og hans filosofi og pedagogikk.

Hos oss på Folkehøgskolekontoret ble den norske folkehøgskolemodellen presentert, og det var en svært interessert og engasjert gruppe. De synes også det var interessant å høre at syv Sørkoreanere studerer ved norske folkehøgskoler i år. Lederen av gruppen var presidenten i «Korean Association of wide government institute for lifelong education», Nam-Sun Kim. De andre i gruppen representerte institusjoner i ulike distrikter/kommuner i Sør-Korea, deriblant Seoul Metropolitan Institute for Lifelong Education.

Det var et kort besøk, og det ble dessverre ikke tid til erfaringsutveksling for å lære mer om hvordan de jobber i Sør-Korea, men vi fikk i stedet invitasjon til å komme på besøk. Gaver fikk Folkehøgskolekontoret også, og nå henger det flotte innrammede tremasker på kontoret til pyrd og påminnelse om at livslang læring er vi ikke alene om å fremme.

SKAL UTREDE NY ETIKKLOV

I juni vedtok et enstemmig Storting å utrede en etikklov etter forslag fra KrF, Senterpartiet og Miljøpartiet. Framtiden i våre hender har siden i høst presset på for forslaget som skal gjøre det lettere å velge etiske produkter. – Når Stortinget nå ber regjeringen om å utrede en lov om etikkinformasjon, vil jeg gå i gang med det arbeidet så snart som mulig, og holde Stortinget orientert på egnet måte, sa Solveig Horne i sitt innlegg i Stortinget. Forbrukerminister sa videre i sitt innlegg at hun «deler oppfatningen til komiteen om at forbrukerne skal ha en reell mulighet til å ta informerte valg når de handler», samtidig var hun usikker på om en lov var det rette tiltaket. (Les hele saken på www.framtiden.no)

ØKT INTERESSE FOR KJØTTFRI MAT I BUTIKKENE

– Økt etterspørsel etter vegetarprodukter er en internasjonal trend som vi nå tar ut i Norge, sier Christian Hoel, i Coops i en pressemelding i sommer. Coop lanserte denne sommeren en vegetarserie med blant annet burgere. Flere butikker meldinger om økt omsetning av kjøttfri mat. Norgesgruppen meldte om 28,6 prosent økning i vegetarisk ferdigmat og Coop meldte om at Obs nå selger 54% mer veganprodukter enn i fjor.

– Kundeundersøkelser viser at våre kunder ikke nødvendigvis kjøper vegetariske eller veganske produkter fordi de er vegetarianere eller veganere, men fordi de ønsker å redusere inntaket av kjøtt, sier kommunikasjonsrådgiver i Norgesgruppen Ingrid Solberg Gundersen til VG nett. (Les hele saken på www.framtiden.no)

BRITA PHUTHI
INTERNASJONAL SEKRETÆR
FOLKEHØGSKOLERÅDET

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSÅKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Konstituert rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKOLE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKOLE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKOLE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Konstituert rektor:
Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLKEHØGSKOLEN NORD-NORGE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Rolf Steffensen
www.soltun.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKOLE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKOLE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Tore Haugen
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKOLE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebo
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welanders
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKOLE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKOLE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Sigbjørn Toskedal
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKOLE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKOLE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Martin Staxrud
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv,
Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKOLE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistkskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKOLE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKOLE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Godtfred Sjøersland
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKOLE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Ann Birgitte Tveiten
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKOLE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKOLE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKOLE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKOLE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Fungerende rektor: Bodil Nystad
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKOLE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Claus Røysnesdal
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Eli Hårklau er teaterlærer ved Sunnhordland folkehøgskule, hun utfordrer Marianne Sævig som jobbar på Stavern folkehøgskole, videre i stafetten.

Human Family

I note the obvious differences
in the human family.
Some of us are serious,
some thrive on comedy.

Some declare their lives are lived
as true profundity,
and others claim they really live
the real reality.

The variety of our skin tones
can confuse, bemuse, delight,
brown and pink and beige and purple,
tan and blue and white.

I've sailed upon the seven seas
and stopped in every land,
I've seen the wonders of the world
not yet one common man.

I know ten thousand women
called Jane and Mary Jane,
but I've not seen any two
who really were the same.

Mirror twins are different
although their features jibe,
and lovers think quite different
thoughts
while lying side by side.

We love and lose in China,
we weep on England's moors,
and laugh and moan in Guinea,
and thrive on Spanish shores.

We seek success in Finland,
are born and die in Maine.
In minor ways we differ,
in major we're the same.

I note the obvious differences
between each sort and type,
but we are more alike, my friends,
than we are unlike.

We are more alike, my friends,
than we are unlike.

We are more alike, my friends,
than we are unlike.

AV MAYA ANGELOU

Eli Hårklau: Eg syns denne passar godt i folkehøgskule-magasinet, fordi den minner meg om erfaringane eg gjorde som elev på Ringerike folkehøgskule – der venneflokket vart større og større etterkvart som eg skjønte at dei tøffe gutta frå Oslo, blonde jenter frå Porsgrunn og den rare fyren frå Baskerland eigentleg ikkje var så ulike meg som eg først hadde trudd. Eg har også brukt den på morgonsamlingar her på Sunnhordland folkehøgskule. Eg syns den passar ekstra godt no i desse dagar når det er aggressive stemmer rundt oss på alle kantar som prøver å gje inntrykk av at skilnadane mellom menneskegrupper er for store til at vi kan finne saman. Maya Angelou minner oss på at vi inst inne har akkurat dei same lengslane, bekymringane og gledene. We are more alike, my friends, than we are unlike.